

Regeringens proposition

1982/83: 130

om åtgärder för tekoindustrin, m.m.;

beslutad den 3 mars 1983.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller det ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

THAGE G PETERSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt propositionen skall tekopolitiken även i fortsättningen baseras på riktmärket om 1978 års produktionsvolym och målet om en svensk marknadsandel för tekovaror på hemmamarknaden om 30% eller mer. I propositionen föreslås en omläggning av de statliga åtgärdernas inriktning. En väsentlig ökning föreslås i fråga om de effektivitetshöjande och marknadsstödjande åtgärderna. Det s.k. äldrestödet trappas ned med början den 1 januari 1984. Åtgärderna föreslås avse en treårsperiod.

Ökningen av de industripolitiska åtgärderna avser främst marknadsföringsåtgärder på såväl exportmarknader som på hemmamarknaden samt fortsatt stöd till rationalisering. För industripolitiska åtgärder under budgetåret 1983/84 föreslås sammanlagt 82 milj. kr.

I propositionen föreslås införande av en särskild utbildning för tekoindustrin inom arbetsmarknadsutbildningens ram. För detta ändamål föreslås för budgetåret 1983/84 10 milj. kr.

Propositionen innehåller en anmälan om regeringens avsikt att pröva en fortsatt begränsning av lågprisimporten genom bilaterala avtal. Skulle förhandlingarna om sådana överenskommelser inte ge ett tillfredsställande resultat kan en övergång till ett annat skyddssystem bli aktuell. Förslag lämnas om åtgärder för att minska möjligheterna till kringgående av nu gällande importbegränsningar på tekoområdet. I detta syfte föreslås en skärpt kontroll främst genom en uppstramning av hemtagningssystemet. För att kommerskollegium och tullverket skall kunna lösa de därmed

ökade arbetsuppgifterna föreslås för budgetåret 1983/84 ett medelstillskott om sammanlagt drygt 3 milj. kr.

När det gäller försörjningsberedskapen föreslås bl.a. en ökning av de effektivitetshöjande åtgärderna samt att i beredskapsplaneringen skall övervägas möjligheterna till en viss sänkning av den i en krissituation förutsatta försörjningsstandarden. För försörjningsberedskapspolitiska åtgärder under budgetåret 1983/84 föreslås ytterligare 16 milj. kr. utöver förslaget i årets budgetproposition.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-03

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Rainer, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg

Föredragande: statsråden Peterson, Hellström, Thunborg, Feldt och Leijon

Proposition om åtgärder för tekoindustrin, m.m.

Statsråden anmäler sina förslag. Anförandena och förslagen redovisas i underprotokollen för resp. departement.

Statsrådet Peterson anför

1 Inledning

Riksdagen har vid olika tillfällen under snare år beslutat om den statliga tekopolitikens inriktning. Senast skedde detta våren 1982 då riksdagen beslöt bl.a. om en lag om ursprungsmärkning av kläder (prop. 1981/82:148, NU 50 och 59, rskr 402).

I budgetpropositionen 1983, har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1983/84 beräkna till *Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrierna* ett reservationsanslag av 300 milj. kr. (prop. 1982/83:100 bil. 12 s. 106), till *Branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin* ett reservationsanslag av 38 milj. kr. och till *Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna* ett förslagsanslag av 3,5 milj.kr. (prop. 1982/83:100 bil. 14 s. 44 och 48).

Jag anhåller nu att få ta upp dessa frågor.

Den 29 december 1982 tillsatte jag en särskild arbetsgrupp inom vilken samråd skulle ske mellan företrädare för de anställda och företagen inom tekoindustrin samt företrädare för regeringskansliet. De synpunkter som framförts beträffande den fortsatta tekopolitiken från företrädarna för de anställda och företagen har sammanfattats i en rapport den 1 februari 1983. Jag anhåller att rapporten får fogas som *bilaga 1.1* till protokollet i detta ärende.

En översyn av planeringsnormerna för försörjningsberedskapen på tekoområdet har utförts inom den interdepartementala arbetsgruppen. Gruppen bildades år 1976 för samordning av den verksamhet med anknytning till tekoområdet som bedrivs inom olika departement.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) har den 15 september 1982 och den 14 februari 1983 till regeringen rapporterat om bl.a. tekoindustrins produktionsmöjligheter i en krissituation. Statens industriverk (SIND) har den 1 september 1982 lämnat rapporten (SIND PM 1982:11) TEK082 som innehåller en bedömning av tekoindustrins utveckling under åren 1982–83.

Kommerskollegium och generaltullstyrelsen har i en gemensam skrivelse den 24 januari 1983 till regeringen föreslagit åtgärder för effektivisering av kontrollen av tekoimporten.

Synpunkter och förslag om åtgärder på tekoområdet har lämnats av bl.a. Beklädnadsarbetarnas förbund, Sveriges textil- och konfektionsindustriförbund, Textilrådet/Konfektionsindustriföreningen, Textilimportörerna, Marks kommun och representanter för länsmyndigheterna i Älvsborgs län.

2 Branschutvecklingen

Tekoindustrin har sedan länge karakteriserats av en stark tillbakagång. Antalet sysselsatta, som år 1970 var 67 500 personer och år 1975 50 400 personer, hade år 1982 minskat till ca 29 000 personer. Tekoindustrins andel av den totala industrissysselsättningen minskade därmed från ca 8 % år 1970 till ca 3 % år 1982.

Inom tekoindustrin fanns år 1975 ca 1 000 produktionsenheter. I takt med branschens minskning har även antalet arbetsställen minskat. År 1981 utgjordes tekoindustrin av drygt 650 produktionsenheter. Branschen är liksom tidigare starkt småföretagsdominerad. År 1981 hade endast ca 20 arbetsställen fler än 200 anställda. Vid ca 600 arbetsställen var antalet anställda mindre än 100.

Minskningen sammanhänger i första hand med konfektionsindustrins successivt minskade marknadsandel i Sverige. För textilprodukter har importandelen utvecklats på följande sätt efter år 1977.

	1977	1978	1979	1980	1981	1–3 kvartal 1982
Importandel i procent av tillförseln i ton	74	76	77	78	76	78

Beräknat i fasta priser, vilket är mer rättvisande, i stället för i vikt var importandelen under de tre första kvartalen 1982 75 %.

För kläder har importandelen utvecklats enligt följande.

	1977	1978	1979	1980	1981	1-3 kvartal 1982
Importandel i procent av tillförseln i fasta priser	71	74	79	81	82	83

Importandelen för kläder kan i verkligheten beräknas vara 3–5 procentenheter lägre än den statistiskt redovisade uppgiften. Detta sammanhänger med att en viss del av importen reexporteras och således inte tillförs hemmamarknaden. Industriverket har beräknat denna andel till 4 procentenheter för år 1980.

Den svenska tekoindustrins nuvarande marknadsandelar på hemmamarknaden kan därför anges till 25 % för textilprodukter och ca 20 % för kläder.

Tekoindustrins utveckling har i ett längre perspektiv varit mer positiv på exportsidan än på hemmamarknaden. Under de senaste åren har dock exportvolymen minskat på såväl textil- som konfektionssidan. Den statistiskt registrerade exporten motsvarar ungefär hälften av tekoindustrins produktion. För kläder förekommer även här en viss missvisning i och med att nästan en fjärdedel av exporten utgörs av importerade plagg. Vidare bör observeras att i exporten ingår i Sverige tillskurna plaggdelar, som förs ur landet för sömnad utomlands.

Efter en viss stabilisering under åren 1979 och 1980 har nedgången inom tekoindustrin fortsatt. Produktionen minskade med ca 8 % mellan åren 1980 och 1981. Tillgängliga uppgifter för år 1982 visar att nedgången fortsatte under de tre första kvartalen i något högre takt inom konfektionsindustrin (inkl. triksåindustrin). På textilsidan var utvecklingen bättre med en ungefär oförändrad produktion under de tre första kvartalen 1982.

I rapporten (SIND PM 1982:11) TEKO 82 har industriverket på regeringens uppdrag redovisat en bedömning av tekoindustrins utveckling. SIND räknar med en mindre återhämtning mellan åren 1982 och 1983 inom textil- och triksåindustri och att nedgången inom konfektionsindustrin (exkl. triksåindustrin) blir avsevärt mindre – mellan 3 och 5 % – än under de närmast föregående åren. Enligt SIND kan antalet sysselsatta väntas minska med ca 1 000 personer mellan åren 1982 och 1983.

3 Nuvarande statliga åtgärder

De totala årliga kostnaderna för de statliga åtgärderna för tekoindustrin har under de senaste budgetåren uppgått till 400–450 milj. kr.

På det *arbetsmarknadspolitiska* området finns den kostnadsmässigt helt dominerande stödformen, nämligen det tillfälliga sysselsättningsbidraget för äldre arbetskraft inom tekoindustrin, det s.k. äldrestödet. Äldrestödet

utgår under innevarande budgetår för arbetskraft i åldern 50–64 år med 28 kr. per timme, dock högst vad som motsvarar 15 % av de totala lönekostnaderna för produktionspersonal. Kostnaderna för äldrestödet beräknas för innevarande budgetår till ca 280 milj. kr.

De *försörjningsberedskapspolitiska* åtgärderna utgörs främst av de s.k. beredskapslånen som den 1 juli 1982 ersatte tidigare gällande låneformer. Innebörden av beredskapslånen är att staten genom ÖEF köper beredskapstjänster, främst upprätthållande av sådan produktionskapacitet som är oundgänglig av försörjningsberedskapsskäl. För att erhålla beredskapslån skall företag normalt vidta åtgärder som på sikt minskar kostnaderna för att utföra beredskapstjänsten. Beredskapslånen kan med hänsyn härtill hänföras till effektivitetsfrämjande åtgärder.

De *industripolitiska åtgärderna* för tekoindustrin består av främst stöd till marknadsföringsåtgärder på såväl export- som hemmamarknaderna och stöd till införande av ny teknik, bl.a. genom lån till rationaliseringsinvesteringar. I åtgärderna ingår även bidrag till konsultundersökningar och visst utbildningsstöd. Vidare stöds forskning och utveckling på tekoområdet.

4 Föredragandens överväganden

4.1 Inriktningen av tekopolitiken

Den f.n. dominerande statliga åtgärden för tekoindustrin – äldrestödet – infördes år 1977 som en tillfällig insats i en akut situation där utslagningen inom tekoindustrin riskerade att bli av en omfattning som inte var socialt acceptabel. Denna insats har givetvis haft stor betydelse när det gäller att mildra tillbakagången inom branschen men har inte förmått att på ett avgörande sätt förändra de långsiktiga utvecklingstendenserna. De svenska tekoavarnas marknadsandel på hemmamarknaden har gått tillbaka, produktionen har, trots en något mer positiv utveckling på exportmarknaderna, minskat och sysselsättningsminskningen har varit avsevärd.

Det finns mot denna bakgrund nu skäl att ompröva tekopolitiken, som hittills främst haft karaktären av en generell subventionspolitik gentemot företagen. De statliga åtgärderna måste i större utsträckning än hittills syfta till att åstadkomma positiva förändringar i branschen genom att stimulera företagen att vidta åtgärder som stärker konkurrenskraften. Åtgärderna bör i högre grad än hittills inriktas på det som är utvecklingsbart så att en på sikt livskraftig industri skapas.

För att en sådan politik skall vara framgångsrik måste den bygga på en långsiktig planering av de statliga åtgärderna. Dessa bör därför läggas fast för en längre tidsperiod.

Jag avser efter samråd med cheferna för försvars- och arbetsmarknadsdepartementen samt utrikeshandelsministern att i det följande lägga fram förslag till en omläggning av tekopolitiken enligt de huvudlinjer som jag här har angett.

4.2 Mål och riktmärken för tekopolitiken

Riksdagen har vid olika tillfällen behandlat frågor rörande mål och riktmärken för den statliga tekopolitiken. De ambitioner som därvid kommit till uttryck grundas enligt uttalanden i propositioner och utskottsbetänkanden på bl.a. försörjningsberedskaps-, regional- och sysselsättningspolitiska motiv.

När det gäller försörjningsberedskapen beslöt riksdagen år 1977 om förutsättningar för beredskapsplaneringen avseende försörjningsuthållighet och försörjningsstandard (prop. 1977/78:42, FöU 5, rskr 81). Sedan år 1981 gäller vidare på försörjningsberedskapsområdet att ett upprätthållande av den produktionskapacitet i fråga om olika tekovaror som enligt gällande planeringsnormer erfordras av försörjningsberedskapsskäl skall betraktas som ett riktmärke för den fortsatta försörjningsberedskapspolitiken (prop. 1980/81:100 bil. 14, NU 47, rskr 279).

Mot bakgrund av den översyn av planeringsnormerna på beklädnadsområdet, som har genomförts inom den interdepartementala tekoarbetsgruppen, kommer chefen för försvarsdepartementet senare idag bl.a. att anföra att en viss sänkning av den på tekoområdet f.n. förutsatta försörjningsstandarden bör vara möjlig och vidare att statsmakternas ställningstagande på detta område bör formuleras på ett mer övergripande sätt.

I samband med behandlingen hösten 1978 av regeringens förslag om medelstillelning till Statsföretag AB uttalade riksdagen sig för att en övergripande plan för de statliga insatserna på tekoområdet borde läggas fram och syfta till att dåvarande produktionsvolym skulle bibehållas (prop. 1978/79:43 bil 1, NU 16, rskr 122).

Riksdagen beslöt våren 1981 att ett upprätthållande av 1978 års produktionsvolym bör utgöra ett riktmärke för den fortsatta tekopolitiken (prop. 1980/81:100 bil. 14, NU 47, rskr 279). Produktionsvolymen var år 1982 ca 15 % lägre än år 1978.

Näringsutskottet uttalade i betänkandet NU 1978/79:48 att ett långsiktigt mål för den statliga tekopolitiken bör vara att svensk tekoindustri skall vara för 30 % eller mer av den totala tillförseln av tekovaror. Någon formell låsning på denna nivå bör dock enligt utskottet inte komma i fråga.

Tekopolitiken bör även fortsättningsvis baseras på riktmärket om 1978 års produktionsvolym och målet om en svensk marknadsandel på hemmamarknaden om 30 % eller mer. Varken riktmärket om 1978 års produktionsvolym eller målet om 30 % självförsörjning är f.n. uppfyllt. Total inhemsk produktion motsvarar dock mer än 30 % av den inhemska tillförseln. Den inriktning av åtgärderna för tekoindustrin som jag och cheferna för försvars- och arbetsmarknadsdepartementen samt utrikeshandelsministern nu kommer att föreslå bör tillsammans med den år 1982 vidtagna devalveringen enligt min mening skapa förutsättningar för en förbättrad konkurrenskraft inom branschen på sikt och därmed för en ökning av

produktionsvolymen och en förbättring av självförsörjningsgraden med sikte på 30% målet.

Jag har här redovisat de särskilda mål och riktmärken som gäller för den statliga tekopolitikens inriktning. Jag vill betona att tekoindustrin även måste ses i ett vidare industripolitiskt perspektiv där målet är att branschen genom bl.a. omställningar stärker sin konkurrenskraft och därmed främjar sysselsättningen på lång sikt.

4.3 De statliga åtgärdernas inriktning och omfattning

I årets finansplan angavs som ett led i ett sammanhållet program för att dra ned subventionerna till näringslivet vissa riktlinjer för utformningen av det statliga stödet till tekoindustrin. Enligt dessa bör ett långsiktigt beslut fattas beträffande de statliga insatserna, tyngdpunkten i stödet bör under en övergångsperiod förskjutas från generellt stöd till mer selektivt stöd och målet bör vara en gradvis neddragning av det totala stödets omfattning.

Behovet av fortsatt stöd till tekoindustrin måste bedömas mot bakgrund av den förbättring av konkurrenskraften som devalveringen hösten 1982 ger. Den svenska tekoindustrin arbetar i stor utsträckning med importerade råvaror och halvfabrikat när det gäller fiber, garn och väv. Trots den kostnadsökning som devalveringen innebär i dessa avseenden är det en rimlig bedömning att den totala effekten blir en avsevärd förbättring av tekoindustrins konkurrenskraft på såväl export- som hemmamarknaden.

Den omläggning av tekopolitiken som jag nu efter samråd med cheferna för försvars- och arbetsmarknadsdepartementen samt utrikeshandelsministern lägger fram förslag om syftar främst till att stärka tekobranschens konkurrenskraft på sikt. Detta är enligt min mening den enda möjliga vägen för att öka produktionsvolymen och höja marknadsandelen på hemmamarknaden. Alternativet att med ökade statliga subventioner inom ramen för arbetsmarknadspolitiken åstadkomma den åsyftade tillväxten inom branschen skulle innebära risker för att branschen på lång sikt blir beroende av statligt stöd, vilket från såväl statsfinansiella som andra utgångspunkter är en ohållbar utveckling.

Jag förordar att de statliga åtgärderna till stöd för tekoindustrin ges en annan profil genom en kraftig satsning på effektivitetsfrämjande och marknadsstödjande åtgärder och en neddragning av äldrestödet. Jag förordar vidare att åtgärderna läggs fast för en treårsperiod omfattande budgetåren 1983/84–85/86. Devalveringen och övergången till en mer offensiv stödprofil bör tillsammans göra det möjligt att inleda en gradvis neddragning av det totala stödet till tekoindustrin under treårsperioden utan att detta äventyrar möjligheterna för branschen att utvecklas i riktning mot ökad produktionsvolym och höjd marknadsandel på hemmamarknaden.

Det statliga åtgärderna för tekoindustrin m.m. under innevarande budgetår samt enligt förslagen under budgetåren 1983/84, 1984/85 och 1985/86 framgår av följande tabell (milj. kr.).

	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86
<i>Åtgärder riktade till tekoindustrin</i>				
Effektivitetsfrämjande och marknadsstödjande åtgärder				
Industripolitiska åtgärder	56,5 ¹	82	} 175	} 175
Försörjningsberedskapspolitiska åtgärder	67,5	78		
Särskilt stöd till utbildning inom tekoindustrin		10	10	10
Summa	124	170	185	185
Övriga åtgärder med direkt inriktning på tekoindustrin				
Äldrestöd	277 ²	247	192	166
Försörjningsberedskapspolitiska åtgärder	4			
Summa	405	417	377	351
Andel effektivitetsfrämjande och marknadsstödjande åtgärder	30 %	41 %	49 %	53 %
<i>Övriga åtgärder</i>				
Särskilda åtgärder för tekokommuner	15			
Förstärkning av importkontrollen		3	3	3
Totalt	420	420	380	354

¹ Inkl. 15 milj. kr. som beviljats på tilläggsbudget III för budgetåret 1981/82 men i sin helhet utnyttjas under budgetåret 1982/83.

² Beräknat

Anm. Statens stöd till FoU ingår ej i tabellen

På det industripolitiska området, som jag strax återkommer till utförligare, föreslår jag ökade insatser under treårsperioden.

De försörjningsberedskapspolitiska åtgärderna är genom sin konstruktion också att hänföra till effektivitetsfrämjande åtgärder. Chefen för försvarsdepartementet kommer senare i dag att redovisa sina förslag om ökade försörjningsberedskapspolitiska åtgärder.

Chefen för arbetsmarknadsdepartementet kommer senare i dag att föreslå att äldrestödet utgår enligt nu gällande regler under första hälften av budgetåret 1983/84 och att det fr.o.m den 1 januari 1984 minskas till högst 10 % av lönekostnaderna för produktionspersonal. För budgetåren 1984/85 och 1985/86 föreslås att äldrestödet bibehålls och att procenttaket sätts till 8 och 7 % resp. budgetår.

Från Beklädnadsarbetarnas förbunds sida har föreslagits att ett stöd

införs för anställning av långtidsarbetslösa, yngre personer för upplärning inom företagen. Chefen för arbetsmarknadsdepartementet kommer senare i dag att föreslå att ett särskilt stöd till utbildning inom tekoindustrin införs. Utbildningen föreslås inriktad på nyanställda inom tekoindustrin.

Utrikeshandelsministern kommer senare i dag att redogöra för inriktningen av handelspolitiken på tekoområdet, innebärande en fortsättning av systemet med bilaterala begränsningsavtal med lågprisländer inom ramen för det förlängda multifiberavtalet.

Från olika håll har krav riktats på en förstärkt kontroll av tekoimporten. Bl.a. har framhållits att det s.k. hemtagningsystemet, som innebär att flertalet importörer får ta hem varorna efter en anmälan vid gränsorten utan föregående förtullning, skulle medföra stora risker för att gällande importbegränsningar kringgås. Utrikeshandelsministern kommer senare i dag att anmäla åtgärder som syftar till en skärpt kontroll av importbegränsningarna främst genom en uppstramning av hemtagningsystemet och föreslå en viss resursförstärkning av kommerskollegium med anledning härav.

Chefen för finansdepartementet kommer senare i dag att föreslå en resursförstärkning vad gäller tullverket med anledning av förslaget om skärpt importkontroll.

Det föreslagna åtgärdsprogrammet bör tillsammans med devalveringen enligt min bedömning ge förutsättningar för en allmänt förbättrad konkurrenssituation och en positiv utveckling inom tekoindustrin. Ställning till de statliga tekoåtgärdernas inriktning och omfattning för tiden efter den treårsperiod som nu omfattas av förslagen får tas senare och självfallet vara beroende av utvecklingen inom branschen. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att tekopolitiken även i fortsättningen utformas så att flera budgetår omfattas av förslagen för att ge underlag för företagen att vidta långsiktiga åtgärder.

5 Hemställan

Statsrådet Peterson anför:

Jag hemställer att regeringen i en proposition

dels föreslår riksdagen att godkänna vad jag har förordat om ändrad inriktning och omfattning av de statliga åtgärderna för tekoindustrin,

dels förlägger riksdagen vad jag och statsråden Hellström, Thunborg, Feldt och Leijon har anfört för den åtgärd eller det ändamål som de har hemställt om.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för den åtgärd eller det ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen beslutar att de anföranden och förslag som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen som bilagorna 1–5.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-03

Föredragande: statsrådet Peterson

Anmälan till proposition om åtgärder för tekoindustrin, m.m

1 Inledning

De industripolitiska åtgärderna för tekoindustrin består i första hand av s.k. branschfrämjande åtgärder, vilka innefattar exportfrämjande åtgärder, utbildningsstöd, bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte och stöd till kollektiva marknadsföringsåtgärder på hemmamarknaden, av statliga lånegarantier – s.k. särskilda strukturgarantier med viss möjlighet till räntebefrielse – och av lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin. Åtgärderna administreras av statens industriverk (SIND).

Inom ramen för industripolitiken stöds också forskning och utveckling på tekoområdet genom styrelsen för teknisk utveckling (STU). Ett inslag i de branschfrämjande åtgärderna vid SIND är i detta sammanhang stöd till att sprida information om forskning och utveckling och till att ny teknik införs, vilket kan ske genom bidrag till konsultinsatser och tidigare nämnda lån till rationaliseringsinvesteringar.

Den största delen av branschprogrammet vid SIND är inriktad på att stimulera företagens marknadsföringsansträngningar. De exportfrämjande åtgärderna, införda år 1970, är av stor betydelse för tekoföretagen. En krympande marknadsandel på hemmamarknaden och vissa framgångar – under påverkan av branschprogrammet – på exportsidan har lett till att exportens andel av tillverkningen ökat och numera utgör omkring hälften av produktionen. Den svenska tekoindustrins största exportmarknader är Norge, Finland, Danmark, Västtyskland och Storbritannien.

En annan betydelsefull del i branschprogrammet är det år 1977 införda stödet till marknadsföring av svenska tekovaror på hemmamarknaden. Detta stöd har kommit att spela en allt större roll när det gäller att få till stånd ett samarbete mellan tekoföretagen, hittills främst inom konfektionsindustrin, och handeln. Genom sin inriktning på enbart kollektiva projekt har stödet även stimulerat till en ökad samverkan mellan tekoföretagen när

det gäller marknadsföringen. Som ett led i branschprogrammets aktiviteter vad gäller hemmarknaden genomförde SIND år 1981 en utredning för att kartlägga distributionsvägarna för tekovaror på hemmamarknaden och belysa de svenska tekoföretagens möjligheter att bättre nå ut på den svenska marknaden. Huvudresultaten har tidigare redovisats för riksdagen (prop. 1981/82:100 bil. 17 s.37).

Inom ramen för branschprogrammet kan också stöd ges i produktutvecklings- och designfrågor. Detta kan ske i form av dels utbildningsinsatser och hjälp för att anlita konsulter i dessa frågor, dels stöd till Svenska moderådet, som uppdelat på dam-, herr- samt barn- och tonårsmode syftar till att fortlöpande informera industrin och handeln om utvecklingen på modeområdet.

Ytterligare en viktig del i SIND:s aktiviteter på tekoområdet utgörs av stödet till att ny teknik införs. Detta sker genom konsultinsatser men framför allt genom de år 1976 införda lånen till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin. Investeringsstödet har kommit att få en bred inriktning genom att det i stor utsträckning utgår till branschens många mindre företag.

Som jag nämnt lämnar staten stöd till forskning och utveckling (FoU) inom tekoområdet. FoU inom tekoområdet bedrivs i huvudsak vid textilforskningsinstitutet i Göteborg (TEFO). Det statliga stödet till FoU inom textiltekniska områden kanaliseras via STU, som sedan år 1968 lämnar stöd till TEFO. STU och Intressentföreningen Svensk Textilforskning har tecknat ett treårigt ramavtal som sträcker sig fram t.o.m. budgetåret 1984/85.

TEFO har ca 40 anställda och en årsomslutning på ca 10 milj. kr. Verksamheten vid TEFO är kvantitativt minskande genom naturliga personalavgångar och anställningsstopp. Under senare år har planeringen och styrningen av verksamheten genomgått vissa förändringar.

Tekobranschens strukturomvandling, som påbörjades på 1950-talet, har efter hand förändrat inriktningen av arbetet vid TEFO. STU har låtit utvärdera verksamheten vid detta branschforskningsinstitut. Denna utvärdering har visat bl.a. att institutets f.n. mest efterfrågade kompetens ligger inom området textila materials egenskaper och karakterisering samt provning. Här planerar TEFO ökade insatser inför nästa treårsperiod.

Utöver stödet till TEFO har STU under de två senaste budgetåren beviljat stöd till ett 40-tal forsknings- och utvecklingsprojekt inom tekoområdet. Tyngdpunkten ligger på produktionsteknisk utveckling. Området arbetskläder har varit föremål för särskilda STU-insatser med nya och nu marknadsförda produkter som följd. Stöd har även utgått till projekt som ska ge nya textila produkter för användning i industriell produktion.

Insatser på FoU-området är av stor betydelse för att på lång sikt öka konkurrenskraften inom tekobranschen. Treårsprogrammet för STU:s totala verksamhet utlöper budgetåret 1983/84. Jag avser att i samband med

beredningen av STU:s kommande treårsprogram även pröva behovet av FoU-insatser inom tekoområdet både vad avser verksamheten vid TEFO och STU:s egen verksamhet.

Jag vill vidare nämna att en särskild ram om ca 4 milj. kr. ingående i till STU anvisade medel avsattes budgetåret 1976/77 för stöd till teknisk utveckling inom konfektionsindustrin (prop. 1975/76:206 bil. 1 s. 16, NU 70, rskr 415). En särskild styrgrupp med representanter för STU, SIND, forskningen samt branschens företag och anställda har lett denna verksamhet, som har pågått till helt nyligen. Enligt vad jag erfarit diskuteras f.n. formerna för en fortsatt verksamhet inriktad på den tekniska utvecklingen inom konfektionsindustrin. Betydelsefull för denna verksamhets inriktning i fortsättningen blir därvid bevakningen av den internationella tekniska utvecklingen på området, som nu startats av STU med hjälp av de tekniskvetenskapliga attachéerna inom EG, USA och Kanada samt Japan.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Industripolitiska åtgärder

I samband med att branschfrämjande åtgärder infördes för tekoindustrin år 1970 angavs att verksamheten fick ses som ett näringspolitiskt experiment och att resultaten skulle bli av stort intresse från allmän näringspolitisk synpunkt (prop. 1970:41 s. 37). Vid flera tillfällen har uppföljningar och utvärderingar gjorts, främst genom SIND:s försorg. Den senaste genomfördes år 1982 av riksrevisionsverket (RRV) på regeringens uppdrag. Erfarenheterna av åtgärderna är som helhet goda. Visserligen är det i praktiken inte möjligt att precisera effekten av åtgärderna på branschens konkurrenskraft och utveckling. Allt tyder emellertid på att åtgärderna i förhållande till de resurser som avsatts har gett goda effekter. Detta styrks också av de bedömningar som vid olika tillfällen lämnats av de anställdas och branschens organisationer.

Jag har tidigare redovisat förslag till omläggning av tekopolitiken innebärande en markant ökning av de effektivitetsfrämjande och marknadsstödjande åtgärderna och en successiv minskning av äldrestödet under en treårsperiod. I fråga om de industripolitiska åtgärderna förordar jag att avsevärda satsningar görs på främst marknadsförings- och investeringsområdena med följande inriktning.

För budgetåret 1982/83 har – under anslaget Branschfrämjande åtgärder – beräknats 38 milj. kr. för *branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin* (prop. 1981/82:100 bil. 17, NU 50 och 59, rskr 402). För verksamheten under innevarande budgetår kan även utnyttjas 5 milj. kr., som anvisades på tilläggsbudget budgetåret 1981/82 men inte hann utnyttjas detta budgetår (prop. 1981/82:148 bil. 3, NU 50 och 59, rskr 402).

SIND har i sin anslagsframställning för budgetåret 1983/84 föreslagit ett treårigt program med en betydande resursförstärkning av de branschfrämjande åtgärderna för tekoindustrin. SIND föreslår för de tre budgetåren

1983/84, 1984/85 och 1985/86 att 80, 90 resp. 100 milj. kr. beräknas för detta ändamål.

SIND har i skrivelse den 28 oktober 1982 till regeringen hemställt om att ytterligare 11 milj. kr. anvisas för branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin under budgetåret 1982/83. SIND har upprepat sin hemställan i skrivelse den 2 februari 1983.

Intresset för exportprogrammet vid SIND har successivt vuxit samtidigt som projekten ökat i storlek. Det är enligt min mening viktigt att den stärkta konkurrenskraft som devalveringen innebär utnyttjas av företagen till nya inbrytningar på exportmarknaderna. Samtidigt innebär dock devalveringen ökade kostnader för företagen när det gäller marknadsföringsåtgärder utomlands. Även för SIND innebär devalveringen ökade kostnader för dessa åtgärder. Jag förordar att de exportfrämjande åtgärderna ökas under en treårsperiod.

Även i fråga om stödet till marknadsföring av svenska tekoprodukter på hemmamarknaden har intresset från tekoföretagens sida ökat avsevärt. Jag bedömer att ökade resurser till branschprogrammet på detta område bör kunna ge goda effekter i form av ökad slagkraft för den svenska tekoindustrin på hemmamarknaden. Härvid är det enligt min mening angeläget att ett fortsatt och fördjupat samarbete mellan tekoindustrin och handeln stimuleras. Genom att tekopolitiken nu läggs fast för en treårsperiod ökar möjligheterna till en mer långsiktig planering av detta samarbete. Jag förordar en kraftig resursförstärkning på detta område under den kommande treårsperioden.

Enligt min bedömning är tekoföretagens ansträngningar i fråga om produktutveckling och design av stor betydelse för branschens framtida konkurrenskraft. Ett stärkt branschprogram för tekoindustrin i enlighet med vad jag föreslår bör inrymma resurser för en fortsatt utveckling av stödet på detta område.

För branschprogrammet för tekoindustrin beräknar jag 60,5 milj. kr. för budgetåret 1983/84.

För *kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna* har under innevarande budgetår anvisats 3,5 milj. kr. Beslutsramen för behovsprövad räntebefrielse är under innevarande budgetår 2,5 milj. kr. Garantiramen uppgår under detta budgetår till 259,5 milj. kr. Av ramen var 38,4 milj. kr. beslutsmässigt odisponerat vid ingången av innevarande budgetår.

Jag har i årets budgetproposition redovisat huvudresultaten av den översyn av de branschfrämjande åtgärderna m.m. som RRV gjort på regeringens uppdrag (prop. 1982/83:100 bil. 14 s. 36–38). I frågan om möjliga besparingar har RRV ansett att de särskilda strukturgarantierna och den härtill kopplade räntebefrielsen skulle kunna avvecklas. Vid remissbehandlingen har nästan samtliga remissinstanser som yttrat sig i frågan instämt i eller inte motsatt sig att denna stödform avvecklas. Några remiss-

instanser har dock ansett räntesubvention eller motsvarande stöd viktigt även i fortsättningen.

Jag förordar att verksamheten med särskilda strukturgarantier för tekoindustrin fortsätter under budgetåret 1983/84 utan höjning av garantiramen. Regeringen bör alltså inhämta riksdagens bemyndigande att inom en ram av 259,5 milj. kr., inkl. redan gjorda åtaganden, under budgetåret 1983/84 ikläda staten ekonomiska förpliktelser i samband med särskilda strukturgarantier för tekoindustrin. Jag förordar dock att möjligheten att bevilja räntebefrielse slopas fr.o.m. budgetåret 1983/84. För att täcka kostnader för räntebefrielse som beviljas t.o.m. innevarande budgetår bör anslaget föras upp med 1,5 milj. kr. under budgetåret 1983/84.

För verksamhet under innevarande budgetår med *lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin* fanns vid ingången av budgetåret 13,9 milj. kr. som anvisats tidigare men inte disponerats.

Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin kan lämnas för sådan produktionsutrustning som påtagligt höjer effektiviteten inom arbetsintensiv produktion av i första hand plagg men även av andra konfektionerade tekoprodukter. Det är enligt min mening angeläget att en fortsatt förbättring av effektiviteten inom denna tillverkning stimuleras. Jag förordar därför en fortsatt verksamhet med rationaliseringslån.

Beklädnadsarbetarnas förbund har föreslagit att stöd i någon form bör införas till företag som överför tillverkning i utlandet till Sverige. Jag finner det också angeläget att stimulera hemtagning av utlandstillverkning. En lämplig form för sådant stöd är rationaliseringslånen. Dessa kan ges till bl.a. sådana investeringar som långsiktigt ökar den totala produktionskapaciteten inom branschen om de avser tillverkningsområden där konkurrenssituationen och marknadsutvecklingen kan bedömas på sikt ge utrymme för en ökad inhemsk lönsam produktion (prop. 1975/76:206 bil. 1 s. 15, NU 70, rskr 415).

Jag beräknar anslagsbehovet för rationaliseringslånen till 20 milj. kr. under budgetåret 1983/84. Jag har härvid räknat in det behov som kan uppstå för investeringar i samband med att tillverkning utomlands förs över till Sverige.

Sammanfattningsvis innebär mina förslag till industripolitiska åtgärder för tekoindustrin följande (milj. kr.).

	Anvisat 1982/83	Förslag 1983/84
Branschfrämjande åtgärder	43 ¹	60,5
Räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier	3,5	1,5
Rationaliseringslån till konfektionsindustrin	10 ²	20
Summa	56,5	82

¹ Inkl. 5 milj. kr. som beviljats på tilläggsbudget III för budgetåret 1981/82.

² Tilläggsbudget III för budgetåret 1981/82.

2.2 Övriga frågor

Förslag har framförts att frågan om *prissättningen av tekovaror i detaljhandeln* skall aktualiseras. Statens pris- och kartellnämnd (SPK) har konstaterat att generella kostnadspålägg i procent inte leder till kostnadsmässigt motiverade priser inom detaljhandeln. Förhandlingar mellan SPK och handeln har emellertid inte lett till några resultat. Från Beklädnadsarbetarnas förbund har anförts att frågan bör tas upp av regeringen och att en lösning kan vara ett gradvis införande av en tvingande lagstiftning.

Efter samråd med chefen för finansdepartementet vill jag i denna fråga anföra följande. Stödet till marknadsföring av svenska tekoproducter på hemmamarknaden inom ramen för branschprogrammet vid SIND har under senare år fått allt större betydelse och fått till följd ett stigande intresse för samarbete mellan tekoindustrin och handeln. Ett betydelsefullt steg i denna utveckling var den distributionsutredning avseende tekovaror som SIND presenterade år 1981 och som jag tidigare berört. Enligt vad jag erfarit kommer, som en uppföljning av denna utredning, ett projekt att genomföras med stöd av SIND i syfte att se över leverans- och betalningsvillkoren på tekoområdet. Jag anser att resultaten av den positiva utveckling som på olika sätt är i gång när det gäller samarbetet mellan tekoföretagen och handeln bör avvaktas. Jag är därför inte beredd att nu föreslå att frågan om lagstiftning av prissättningsmetoderna på tekoområdet aktualiseras.

Förslag har framförts om en *ökad samordning* av de statliga åtgärderna på tekoområdet. I den arbetsgrupp som tillsatts för samråd inför arbetet med propositionen om tekoindustrin har företrädarna för de anställda och företagen föreslagit att SIND ges en samordnande funktion på myndighetsplanet, varvid särskilt samordningen mellan industriverket och ÖEF bör observeras.

Från Beklädnadsarbetarnas förbunds sida har föreslagits inrättandet av en särskild grupp med uppgift att överväga behovet av saneringsåtgärder inom krisdrabbade företag i branschen. I gruppen skulle ingå representanter för myndigheter, de anställda och företagen under ledning av SIND. Gruppen skulle enligt förslaget sammanträda regelbundet och följa utvecklingen inom branschen med särskild inriktning på krisdrabbade företag. Enligt min mening bör en grupp med denna uppgift inrättas vid SIND på försök under perioden 1983/84–1985/86. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga. Genom förslaget tillgodoses till viss del önskemålet om att ge SIND en ökad samordnande roll.

Beklädnadsarbetarnas förbund har föreslagit att ett *utredningsarbete* genomförs avseende hur tekoindustrins framtida struktur påverkas av ny teknik och av ändrade distributionsformer inom handeln. SIND lämnar i september varje år en bedömning av den kommande utvecklingen inom tekoindustrin på uppdrag av regeringen. Enligt min mening bör ett utred-

ningsarbete med föreslagen inriktning lämpligen ske i anslutning till industriverkets arbete med dessa septemberrapporter. Jag avser att återkomma till regeringen med förslag i frågan.

3 Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om industripolitiska åtgärder m. m. för tekoindustrin.

4 Anslagsfrågor för budgetåret 1983/84

Jag övergår nu till att ta upp vissa anslagsfrågor för budgetåret 1983/84.

I budgetpropositionen 1983 har jag, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, föreslagit att anslagen B 8. Branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin och B 11. Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna tas upp med oförändrade belopp. Jag avser nu att redovisa förslag till medelstildelning under bl.a. dessa anslag med utgångspunkt i vad jag har anfört i det föregående.

B 8. Branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin

Nytt anslag (förslag 56 189 000)

För branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin under innevarande budgetår har 38 milj. kr. beräknats under anslaget Branschfrämjande åtgärder. Medlen för insatserna för tekoindustrin bör fr.o.m. budgetåret 1983/84 föras upp på ett nytt anslag, benämnt Branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin. Medel som har avsatts för tekoindustrin under anslaget Branschfrämjande åtgärder och som inte har utnyttjats under innevarande budgetår bör föras över till detta nya anslag.

Jag har nyss föreslagit ökade branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin och därvid beräknat 60,5 milj. kr. för detta ändamål under budgetåret 1983/84. För administrations- och genomförandekostnader vid SIND för åtgärderna för tekoindustrin har 4 311 000 kr. räknats in vid beräkningen av anslaget B 1. Statens industriverk: Förvaltningskostnader, som jag nyligen har lagt fram förslag om (prop. 1982/83:113 s. 65). Dessa medel skall således inte tas upp här. Jag förordar att för Branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin anvisas 56 189 000 kr. för budgetåret 1983/84.

De ökade industripolitiska åtgärder för tekoindustrin som jag föreslår innebär att ytterligare medel kommer att behövas för administrations- och genomförandekostnader vid SIND. Jag avser att senare återkomma till

regeringen med förslag av innebörd att sådana kostnader får täckas från detta anslag.

Med hänvisning till vad jag har anfört i fråga om branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att till *Branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin* för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 56 189 000 kr.

B 11. Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna

1981/82 Utgift	4 507 901
1982/83 Anslag	3 500 000
1983/84 Förslag	1 500 000

Med hänvisning till vad jag nyss har anfört om verksamheten med särskilda strukturgarantier för tekoindustrin under budgetåret 1983/84 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1983/84 ikläda staten förpliktelse i form av särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna, som inberäknat tidigare utställda garantier innebär åtaganden om högst 259 500 000 kr.,
2. till *Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna* för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kr.

B 24. Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin

1981/82 Utgift	12 290 070	Reservation 26 482 929
1982/83 Anslag	—	
1983/83 Förslag	20 000 000	

Med hänvisning till vad jag nyss har anfört i fråga om lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin* för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

Bilaga 2

UTRIKESDEPARTEMENTET
Handelsavdelningen

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-03

Föredragande: statsrådet Hellström

Anmälan till proposition om åtgärder för tekoindustrin, m.m.

Chefen för industridepartementet har i sitt anförande presenterat regeringens förslag om åtgärder för tekoindustrin, m.m. Jag kommer i det följande att behandla dels frågan om handelspolitiska åtgärder, dels den om kontroll av importbegränsningar.

Handelspolitiska åtgärder

Multifiberavtalet (MFA) ersatte år 1974 GATT:s bomullstextilavtal som internationellt regelverk för handeln med tekoprodukter. Det anger under vilka omständigheter och på vilket sätt importrestriktioner får införas och utgör därmed en ram för bilaterala begränsningsarrangemang.

I multifiberavtalet finns en s.k. nordisk klausul. Den innebär att särskild hänsyn skall tas till länder med små marknader, en exceptionellt hög importnivå och en motsvarande låg inhemsk produktion, i syfte att undvika skada på dessa länders nödvändiga minimiproduktion (minimum viable production, MVP) av textilier.

Det ursprungliga multifiberavtalet löpte ut med utgången av år 1977 och har därefter förlängts i två omgångar, senast i december år 1981, då man inom GATT:s textilkommitté enades om en förlängning (MFA III) för perioden den 1 januari 1982 – den 31 juli 1986. De nordiska länderna har i MFA III uppnått en viss förstärkning av MVP-klausulen. Varje avvikelse från det egentliga MFA:s regler kräver emellertid exportlandets medgivande.

Sverige anslöt sig i augusti 1982 till MFA III och avgav i samband därmed en reservation med innebörden att svenska regeringen förväntade sig att Sveriges ställning som MVP-land skulle beaktas i kommande bilaterala avtal och att anslutningen till MFA III således förutsatte att tillfredsställande bilaterala avtal kan träffas.

Som ett alternativ till Sveriges nuvarande begränsningssystem med bilaterala avtal under MFA har från skilda håll föreslagits ett globalkontingentsystem med stöd av artikel XIX i GATT-avtalet. Kommerskollegium fick med anledning härav våren 1982 i uppdrag att fördjupa redan företagna

studier om globala begränsningsarrangemang på tekoområdet, särskilt med avseende på skyddseffekterna och de handelspolitiska konsekvenserna.

Kollegiet framhåller i sin utredning, som blev klar i november 1982, att ett globalkontingentsystem omfattande samtliga länder utom EG, EFTA och Spanien inte skulle leda till någon volymmässig nedskärning i förhållande till nuvarande importnivå. Detta beror på att kontingenternas storlek inte kan fastställas godtyckligt utan måste baseras på en representativ referensperiod enligt internationellt vedertagna regler. På grund av skadekriterierna i artikel XIX skulle det också bli svårt att motivera en så bred varumässig omfattning som den nuvarande. Däremot skulle ett tak sättas för framtida importökning av de varor som täcks av systemet. Kollegiet pekar på risken att det geografiskt utökade skyddet inte skulle få någon större effekt på den svenska tekoindustrin utan i stället leda till en omfördelning mellan exportländerna. Enligt kollegiet skulle importen från EG, EFTA och Spanien kunna öka samtidigt som inom globalsystemet en ökande andel av importen skulle kunna gå till de mest konkurrenskraftiga länderna på de mindre utvecklade och mindre effektiva exportländernas bekostnad. Slutligen skulle ett globalkontingentsystem medföra uppenbara risker för motåtgärder och krav på kompensation från de drabbade ländernas sida.

Kommerskollegium konstaterar sammanfattningsvis att ett globalsystem skulle kunna motiveras endast om ett sådant leder till bättre skydd åt svensk tekoindustri än nuvarande system under MFA. Under rådande omständigheter synes emellertid enligt kollegiet den förbättrade skyddseffekten av ett globalsystem vara högst osäker, samtidigt som en övergång till ett sådant system skulle innebära att Sverige riskerade att få betala ett handelspolitiskt pris som inte står i rimlig proportion till det eventuellt förbättrade skyddet. Kollegiet upprepar därför sin tidigare framförda uppfattning att ett globalkontingentsystem inte bör införas.

Som framgått av det nyss nämnda skulle svensk tekoindustri i nuvarande läge inte få ett bättre skydd genom ett globalsystem. Sverige har, om än med reservation, anslutit sig till MFA och bör därför enligt min mening i första hand pröva möjligheterna att inom dess ram begränsa lågprisimporten genom omförhandling av gällande bilaterala avtal allteftersom dessa löper ut. Enligt min uppfattning skulle det vara en fördel för svensk tekoindustri att veta vad som gäller för importen av begränsningsvaror under en längre period. Förutsättningarna att sluta avtal med längre löptid än hittills kommer därför att undersökas. För att inte begränsa handelsfriheten kommer emellertid uppsägningsklausuler att begäras i sådana nya, långsiktiga avtal.

Som ett motiv för att lämna det bilaterala begränsningssystemet har anförts att detta tillåter stora importökningar från länder utanför systemet innan åtgärder vidtas från svensk sida. För att i framtiden undvika sådana situationer anser jag det angeläget att en skärpt övervakning kommer till

stånd. Kommerskollegium har i importlicenssystemet ett effektivt medel för bevakning av importutvecklingen och kan på ett tidigt stadium uppmärksamma departementet på ökning av importen från länder med vilka Sverige inte har slutit begränsningsavtal.

Jag vill dock understryka att en förutsättning för att stå kvar i MFA är att det samlade resultatet av inledda och kommande förhandlingar bedöms som tillfredsställande. Skulle detta inte bli fallet kan ett fortsatt svenskt deltagande i MFA behöva tas under omprövning, vilket skulle innebära att vi måste överväga ett annat skyddssystem, i första hand globalkontingenter. En sådan prövning måste givetvis ske i ljuset av vilket skydd ett alternativt system skulle ge svensk tekoindustri jämfört med bilaterala avtal.

Kontroll av importbegränsningar

Det har från olika håll krävts en förstärkt kontroll av tekoimporten. Man har därvid särskilt vänt sig mot det s.k. hemtagningssystemet. Detta innebär att flertalet importörer får ta hem varorna efter en anmälan vid gränsorten och sedan använda dem i sin rörelse utan föregående förtullning, om tillämpliga särskilda importvillkor är uppfyllda. Det har framhållits att hemtagningssystemet medför stora risker för att gällande importregleringar kringgås. I regeringens proposition 1981/82:148 om åtgärder för tekoindustrin m.m. finns intagen en närmare beskrivning av hemtagningssystemet och därmed sammanhängande kontrollproblem. Emellertid har på senare tid särskilda insatser gjorts för att effektivisera kontrollen i syfte att motverka försök att kringgå gällande importregleringar.

Såväl kommerskollegium som generaltullstyrelsen har prioriterat kontrollfrågorna högt. Kollegiet har sålunda ägnat granskningen av de uppgifter om varors ursprung som lämnas i licensansökningar stor uppmärksamhet och styrelsen har på olika sätt skärpt kontrollen av varuinförseln, framför allt genom intensifierad godskontroll och granskning av affärskorrespondens och andra handlingar hos importörerna. Även andra åtgärder har vidtagits. Bland dessa kan särskilt nämnas inrättandet av en samordningsgrupp för tekokontrollen inom generaltullstyrelsen. Gruppen skall bl.a. tillgodose de särskilda informations-, samarbets- och samordningsbehov som finns på detta kontrollområde. Dessa behov hänger bl.a. samman med att den brottsliga verksamhet som utmynnar i kringgående av regleringarna ofta inleds i utlandet. Gruppen samarbetar med myndigheter i och utom Sverige och med organisationer som representerar företag och anställda för att utveckla och effektivisera kontrollarbetet. En uppgift för gruppen är att söka spåra förändringar i varuströmmar m.m. som kan antyda var det finns speciella "riskområden". Kollegiet har i samma syfte intensifierat uppföljningen av importlicensstatistiken.

Kommerskollegium och generaltullstyrelsen har i skrivelse till regeringen redovisat de åtgärder som myndigheterna har vidtagit och kan vidta för

att minska möjligheterna att kringgå importbegränsningarna. Kollegiet har för sin del genomfört en rad åtgärder när det gäller att effektivisera och strama upp licensproceduren samt öka kontrollen på tekoområdet. Bland dessa kan nämnas striktare licensdirektiv för att förhindra missbruk av importlicenser, liksom ökade direktkontakter med organ och myndigheter i exportlandet för att påtala avvikelser mellan exportdokument och faktisk import. Generaltullstyrelsen å sin sida har tagit initiativ till en diskussion i EFTA rörande förenklad form av kontroll av varas ursprung, vilken skulle kunna öka antalet kontroller utan att nämnvärt påverka arbetsinsatserna. Överväganden pågår om hur användandet av datorer och överförande av uppgifter mellan de båda myndigheterna skall kunna förstärka kontrollen. Det bör i detta sammanhang erinras om den nyligen genomförda kompletteringen av 54 a § tullagen (SFS 1982:1009, prop. 1981/82:227, SkU 4, rskr 10) som ger rätt till överföring från tullverket till kommerskollegium av uppgifter som rör import eller export av varor.

Generaltullstyrelsen och kommerskollegium har härutöver i sin skrivelse föreslagit vissa ytterligare åtgärder som bedöms viktiga när det gäller efterlevnaden av importbegränsningarna på tekoområdet. Myndigheternas förslag tar i första hand sikte på det s.k. förfogandeförbudet inom ramen för hemtagningssystemet. Licensbelagda varor som tas hem ligger under s.k. förfogandeförbud enligt lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. Förfogandeförbudet innebär att varan skall förvaras i oförändrat skick till dess tullmyndighet meddelat att hinder för vidare förfogande över den inte föreligger eller – enligt kommerskollegiets föreskrifter (KFS 1981:6) om importlicenssystemet – till dess att importlicens erhållits. Det har vid stickprovskontroller som tullmyndighet har utfört emellertid visat sig att förfogandeförbudet överträds i mycket stor omfattning. Nyligen gjorda undersökningar av ett begränsat antal importtransaktioner tyder på att överträdelserna uppgår till inemot 40 % av de fall då licens saknas vid hemtagningstillfället. Det har gjorts gällande att överträdelserna i stor utsträckning är att beteckna som ordningsförelser, eftersom det i de flesta fall visat sig att förutsättningar funnits för att få licens. Även vid en sådan bedömning av överträdelserna anser myndigheterna de rådande förhållandena vara helt otillfredsställande. Åsidosättandet av förfogandeförbudet medför stora olägenheter för kontrollmyndigheterna, samtidigt som respekten för regleringarna urholkas. Kontroll av att en vara överensstämmer med en sedermera beviljad importlicens kan inte göras, något som ju är syftet med förfogandeförbudet. I vissa andra fall har det visat sig att kvoten är förbrukad när licensansökan behandlas. Genom att varorna skingras försvåras förundersökningar angående ifrågasatt varusmuggling. Möjligheterna till beslag och varuförverkande i vissa smugglingsfall minskas eller omöjliggörs dessutom. Slutligen innebär överträdelserna av förfogandeförbudet att vissa importörer tillskansar sig en orättmätig konkurrensfördel i förhållande till dem som

följer gällande bestämmelser. Generaltullstyrelsen och kommerskollegium anser därför att en uppstramning av hemtagningssystemet är nödvändig, när det gäller licensbelagda tekovaror. Myndigheterna anser att en sådan uppstramning bör kunna ske med en måttlig ökning av samhällets kontrollresurser, under det att ett fullständigt slopande av hemtagningssystemet – något som föreslagits i olika sammanhang – inte skulle ge tillräckliga fördelar från kontrollsynpunkt för att motivera det kraftiga ingrepp i varustrafiken och det resurskrävande merarbete för myndigheterna som detta skulle förorsaka.

Enligt myndigheternas förslag bör en uppstramning av hemtagningssystemet ges formen av ett åläggande för hemtagaren att för sändningar som innehåller tekovaror på hemtagningsanmälan – utöver den redan nu erforderliga uppgiften om i vad mån varusändningen är underkastad bestämmelser om importlicenser eller ej – i förekommande fall lämna uppgift om importlicensnummer och var licensen förvaras. Detta skulle gälla samtliga licenser på tekoområdet, således även s.k. övervakningslicenser. Författningsmässiga förutsättningar av innehåll att importören inte får förfoga över sändningar som innehåller licensbelagda tekovaror förrän uppgifterna har lämnats bör enligt myndigheternas mening skapas. Om uppgifterna inte lämnas måste anmälan till hemtagning avvisas och sändningen tills vidare förvaras (eventuellt efter transitering) på tullupplag, tullager eller i frihamn eller återutföras.

För egen del vill jag efter samråd med chefen för finansdepartementet anföra följande.

Hemtagningssystemet har påtagliga fördelar för såväl myndigheter som importörer. Det är ett arbetsbesparande, smidigt och resurssnålt system. Den kritik som har riktats mot det har i första hand tagit sikte på de risker som finns för att importregleringarna kringgås.

Generaltullstyrelsen och kommerskollegium har visat att det finns grund för en sådan kritik. Jag ansluter mig därför till myndigheternas uppfattning att en reform av hemtagningssystemet är nödvändig men i likhet med myndigheterna vill jag inte föreslå ett fullständigt slopande av systemet. Jag förordar dock att man prövar den av myndigheterna föreslagna uppstramningen av systemet. Härigenom kan man skapa förutsättningar för en kontroll av att förfogandeförbudet i fråga om licensbelagda varor verkligen iakttas.

Företrädare för importhandeln har för mig framhållit att en uppstramning av hemtagningssystemet av det slag jag nu förordar kommer att innebära olägenheter för vissa importörer. Jag finner dock att anpassningen av de administrativa rutinerna inte går längre än vad som ofrånkomligen krävs för att gällande regleringar skall fungera på det sätt som har avsetts.

När det gäller sådana tekovaror, som är underkastade begränsning eller övervakning som administreras från svensk sida, har importören möjlighet att till kollegiet inkomma med en komplett licensansökan i så god tid att

importlicens i normalfallet kan föreligga vid tidpunkten för anmälan till hemtagning. Då det gäller varor som är begränsade i exportlandet kan däremot en komplett ansökan inges först sedan erforderligt exportdokument erhållits från leverantörlandet. Då dessa dokument ofta utfärdas i samband med att leveransen äger rum kan licensansökan i många fall inte ges in förrän i nära anslutning till att varorna anländer till Sverige. Eftersom den normala behandlingstiden för licensansökningar uppgår till mellan sex och tio arbetsdagar blir följden att sådana leveranser kommer att få läggas på tullupplag enbart på grund av de administrativa rutiner som sammanhänger med exportregleringarna.

Genom att anpassa dokumenthanteringen till de nya förhållandena bör importörerna i flertalet fall kunna komma till rätta med olägenheterna. Den författningsreglering som kan behövas för reformen bör därför inte sättas i kraft förrän den 1 januari 1984. I en del fall torde man dock få räkna med att hemtagning inte kan ske direkt utan att varorna först måste läggas på tullupplag i avvaktan på att licens utfärdas. Detta kan t.ex. vara fallet när varorna ankommer med flyg eller när samlastade leveranser till flera importörer eller från flera exportörer innehåller licensbelagda varor. Den sistnämnda leveransmetoden synes öka i omfattning, vilket enligt min mening från kontrollsynpunkt bör särskilt uppmärksammas.

Det är angeläget, att tullverkets och kommerskollegiets handläggning blir snabb och smidig så att den reguljära handeln inte störs mer än nödvändigt av den nya ordningen. Detta kräver viss förstärkning av myndigheternas resurser.

Jag anser det också vara angeläget att godskontrollen förstärks utöver vad som erfordras för att genomföra själva uppstramningen av systemet. De avtal om begränsning av importen som regeringen förhandlar fram med vissa länder får inte äventyras genom bristande resurser på kontrollsidan.

Chefen för finansdepartementet kommer senare i dag att ta upp frågan om resursbehov och resursförstärkningar för tullverket.

När det gäller kommerskollegiet behövs en resursförstärkning för att inte det föreslagna systemet skall få negativa effekter för behandlingstiderna för licensärenden. Detta gäller i synnerhet för exportbegränsningsvarorna. Jag föreslår därför en resursförstärkning motsvarande en licenshandläggare. Ytterligare resurser, motsvarande en tjänst, borde också tillföras kollegiets licenssektion för att ökade kontrollåtgärder skall kunna genomföras. Denna resursförstärkning erfordras för att kollegiet skall kunna fullgöra de utökade arbetsuppgifter som förordas för förbättrad teko-kontroll. Då en sådan förstärkning inte ryms inom tillgänglig resursram föreslår jag ett medelstillskott motsvarande 272 000 kr. för helt år.

Jag vill nämna ytterligare några åtgärder som är ägnade att effektivisera kontrollen.

Generaltullstyrelsen har tidigare föreslagit att sanktionssystemet när det gäller överträdelse av näringspolitiska importbegränsningar kompletteras

med en avgift motsvarande 20 % av importvärdet som skall tas ut i administrativ ordning. Chefen för finansdepartementet kommer senare i dag att ta upp denna fråga.

Det slag av samarbetsavtal på tullområdet som Sverige har med de nordiska länderna och Västtyskland har visat sig utgöra ett värdefullt stöd i genomförandet av tekokontrollen. Kommerskollegium och generaltullstyrelsen har mot den bakgrunden föreslagit att ytterligare sådana avtal kommer till stånd. Jag kan redan nu anmäla att kontakt har tagits med Frankrike och jag överväger även andra initiativ.

Jag har nyligen vid samtal med EG-kommissionen gett uttryck för vårt intresse att fördjupa samarbetet med EG på tekokontrollområdet. Detta möttes med en positiv reaktion. Frågan kommer att följas upp genom kontakter på expertplanet.

Några författningsföreskrifter med s.k. allmänna ursprungsregler finns f.n. inte. Detta har i flera sammanhang upplevts som en brist, särskilt när det gäller tillämpningen av bestämmelserna om importreglering av teko-varor. Inom regeringskansliet pågår ett arbete med att utarbeta sådana regler. Jag räknar med att senare i år kunna lägga fram förslag till en förordning om varas ursprung i vissa fall.

Avslutningsvis vill jag erinra om att lagen (1982:736) om ursprungsmärkning av kläder träder i kraft den 1 juli 1983 (prop. 1981/82:148, NU 59, rskr 402). De bestämmelser om ursprungsmärkning som regeringen utfärdat i anslutning härtill (SFS 1982:910) innebär bl.a. att kläder skall vara märkta när de saluhålls till förbrukare inom landet. I enlighet med vad riksdagen uttalat vid behandlingen av nyssnämnda proposition har en arbetsgrupp inom regeringskansliet fått i uppdrag att undersöka förutsättningarna att senare komplettera systemet med krav på ursprungsmärkning vid införsel till landet (s.k. gränsmodell).

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommerskollegium* för budgetåret 1983/84 under tredje huvudtiteln anvisa ett i förhållande till prop. 1982/83:100 bil. 5 punkt E 1. med 272 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 30 539 000 kr.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-03**Föredragande:** statsrådet Thunborg**Anmälan till proposition om åtgärder för tekoindustrin, m.m.**

---

1 Inledning

Beklädnadsområdet är ett av de områden där det är särskilt viktigt att kunna upprätthålla en försörjning i en krissituation. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av den successiva minskningen av tekoindustrins produktionskapacitet har riksdagen vid olika tillfällen under de senaste tio åren beslutat om mål och åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet.

Besluten har avsett bl.a. grunderna för beräkningar av det kristida behovet av tekovaror eller vad som brukar kallas planeringsnormerna. Riksdagen har också tagit ställning till den produktionskapacitet som bör upprätthållas av försörjningsberedskapsskäl. I prop. 1981/82:148 om åtgärder för tekoindustrin förordade dåvarande chefen för handelsdepartementet att planeringsnormerna skulle ses över. Riksdagen hade ingen erinran mot detta. (NU 1981/82:50, rskr 402).

Översynen har utförts av en arbetsgrupp inom den interdepartementala tekoarbetsgruppen¹). Underlag för arbetet har lämnats av överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF). Arbetsgruppen har redovisat sitt arbete i en promemoria. Promemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *underbilaga 3:1*.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Nu gällande planeringsnormer

De viktigaste planeringsnormerna avser följande

– *Försörjningsuthållighet* eller den tid för vilken en försörjningsberedskap skall upprätthållas

1) Den interdepartementala tekoarbetsgruppen bildades år 1976 för samordning av den verksamhet med anknytning till tekoområdet som bedrivs inom olika departement.

- *Försörjningsstandard* med vilket avses den minimistandard som skall kunna upprätthållas i en kris
- *Kristida utrikeshandel* eller krisimport och, i viss utsträckning, krisexport
- *Kommersiell lagring*

Enligt ett riksdagsbeslut hösten 1977 (prop. 1977/78:42, FöU 5, rskr 81) skall *försörjningsuthålligheten* uppgå till ca tre år.

Mot bakgrund av att beklädnadsvaror oftast kan betraktas som varaktiga konsumentvaror har man i beredningsplaneringen för personer i åldrarna 15–70 år valt att uttrycka *försörjningsstandard* i fråga om de flesta slag av kläder som ett visst *minimiinnehav* som skall kunna upprätthållas i en krissituation. Riksdagen tog i det tidigare nämnda riksdagsbeslutet hösten 1977 ställning till sammansättningen av detta *minimiinnehav*, den s.k. *krisgardero*ben. Den ser ut på följande sätt:

Plagg	Män	Kvinnor
<i>Ytterplagg</i> (överrockar, kappor, jackor)	2	2
<i>Plagg över midjan</i> (kostymer, kavajer och tröjor resp. dräkter, tröjor och jumprar)	4	3
<i>Plagg under midjan</i> (kostymer, udda långbyxor, resp. dräkter, kjolar, klänningar, långbyxor)	4	6

För de plagg som inte ingår i krisgardero

ben har i planeringen standarden uttryckts som ett flöde motsvarande tillförsel/tilldelning/inköp. Vissa av dessa klädesplagg är nämligen av förbrukningskaraktär varför en innehavsstandard inte bedömts som lämplig. En flödesstandard har även valts i fråga om skydds- och överdragskläder samt för barns och äldre personers behov av beklädnadsartiklar.

Vissa tekovaror används för tekniska ändamål. Det kristida behovet av sådana varor har bedömts med utgångspunkt från antaganden om bl.a. kristida produktionsnivå i industribranscher som livsmedel och massa/papper. Krisbehovet av teknisk textil är betydande och avser till största delen produkter som inte framställs inom landet. Ett visst behov av tekovaror finns även inom försvarsmakten och sjukvården. I förhållande till det totala behovet av tekovaror är dock dessa behov av mindre betydelse.

Krisimporten förutsätts enligt prop. 1978/79:145 om åtgärder för tekoindustrin uppgå till 25% av den genomsnittliga importen åren 1974- 1976. För krisexporten räknar man i planeringen med en kvantitet motsvarande 20% av exporten under samma tidsperiod.

Vid behovsberäkningarna har 50% av de *kommersiella lagren* betraktats som en tillgång.

Av de planeringsnormer som jag här har redogjort för har riksdagen uttryckligen tagit ställning till krisgarderobens sammansättning och de antaganden som skall användas vid bedömningen av den kristida importen, dvs. de normer som kan sägas ha den största betydelsen vid bedömningen av den inhemska produktion som erfordras i en krissituation. Övriga planeringsnormer har antingen anmälts i propositioner eller bestämts av ÖEF inom ramen för dess beredskapsplanering.

Riksdagen har våren 1981 fattat beslut om det behov av produktionskapacitet som kan beräknas med ledning av givna planeringsnormer. Enligt beslutet skall ett upprätthållande av den produktionskapacitet i fråga om olika tekovaror som enligt gällande planeringsnormer erfordras av försörjningsberedskapsskäl betraktas som ett riktmärke för den fortsatta försörjningsberedskapspolitiken (prop. 1980/81:100 bil. 14, NU 47, rskr 1279).

2.2 Produktionskapacitet i en kris. Beredskapsläget.

ÖEF lämnar i mars och september varje år rapporter om den produktion som under en treårig kris bedöms vara möjlig med den befintliga tekoindustrin. Avgörande för resultaten av dessa bedömningar är i vilken mån en ökning av skiftgången kan tänkas ske i en krissituation. I de kapacitetsbedömningar som gjordes av ÖEF i början av 1970-talet antogs att övergång till treskiftsdrift skulle vara möjlig i flertalet delbranscher under ett tredje krisår. Dessa antaganden har sedan dess nedjusterats, senast i ÖEF:s rapport den 15 september 1982. Med ett par undantag bedömer ÖEF nu att endast en ökning till tvåskiftsdrift är möjlig. Anledningen är enligt ÖEF främst svårigheten att utbilda det ökade behovet av kvalificerad arbetskraft.

Sammanställningar avseende behov av och möjlig produktion av teko-varor i en kris uttrycker *beredskapsläget* på området. I följande tabell redovisas beredskapsläget med utgångspunkt från tekoindustrins nuvarande produktionskapacitet enligt ÖEF:s rapport den 14 februari 1983 och enligt nu gällande planeringsnormer för behovsberäkningar. Alternativ 1 grundas på den skiftgångsökning som hittills bedömts möjlig, medan alternativ 2 avser ÖEF:s nya mer pessimistiska bedömning. Beredskapsläget uttrycks i tabellen som möjlig produktion i procent av behov av produktion.

Varuområde	Alt 1	Alt 2
Tung konfektion	100	79
Lätt konfektion	92	78
Strumpor, strumpbyxor	80	70
Egentlig väv	152	123
Trikväv (svenskt garn)	159	152
Kam- och kardgarn	103	61
Bomullsgarn	112	93

Av tabellen framgår att enligt ÖEF:s nya bedömning skulle beredskapsläget vara helt tillfredsställande endast i fråga om väv.

Under begränsade perioder bör det emellertid enligt ÖEF:s uppfattning vara möjligt att öka produktionen inom de flesta delbranscher genom att öka arbetstiden. Bristen i produktionskapacitet för ullgarn skulle därigenom delvis kunna uppvägas. För att helt uppväga bristen skulle man enligt ÖEF behöva öka arbetstiden för framställning av ullgarn till i genomsnitt ca 60 timmar per vecka och skift under en treårig kris.

Jag vill här framhålla att ÖEF:s behovsberäkningar baseras på uppgifter om människors innehav av kläder enligt en undersökning från år 1976. I samband med sin översyn av planeringsnormerna lät arbetsgruppen genom statistiska centralbyrån genomföra en ny undersökning våren 1982. Resultatet av denna undersökning, som tyder på vissa mindre förändringar av klädinnehavet, har legat till grund för arbetsgruppens beräkningar.

2.3 Ställningstagande beträffande planeringsnormerna

Till grund för sina överväganden rörande planeringsnormerna har arbetsgruppen låtit utföra ett antal beräkningar med olika antaganden om försörjningsstandard och kristida utrikeshandel.

Arbetsgruppens slutsatser är i sammanfattning följande.

– En jämförelse mellan *planeringsnormerna* för de olika oundgängliga försörjningsområdena (livsmedel, beklädnad, värme samt hälso- och sjukvård) visar dels att normerna inte är enhetliga, dels att det inte synes självklart att det finns en överambition på beklädnadsområdet. En särskild studie rörande dessa frågor är önskvärd.

– En väsentlig sänkning av *försörjningsstandarden* i fråga om kläder ingående i krisgarderoben kan medföra problem med att genomföra en ransonering med generell tilldelning.

– Riksdagen bör ta ställning till frågan om försörjningsstandarden på beklädnadsområdet i en *mer allmän form än tidigare*.

– Jämfört med den fredstida totala utrikeshandeln är den f.n. antagna *krisimporten* inte stor. Å andra sidan kan hävdas att krisimporten förutsätts tillgodose en betydande del av den jämfört med normala förhållanden kraftigt nedskurna kristida tillförseln av tekovaror.

– En grundsyn bör utarbetas om möjligheterna till kristida import på *alla* de oundgängliga försörjningsområdena. Statsmakterna bör ta ställning till en sådan grundsyn och inte till antaganden rörande enskilda försörjningsområden.

Arbetsgruppen har i sin promemoria framhållit att det föreligger en viss brist på enhetlighet i de förutsättningar som bestämmer omfattning och inriktning av de konkreta beredskapsåtgärderna på de oundgängliga försörjningsområdena livsmedel, beklädnad, värme samt hälso- och sjukvård. En sådan oenhetlighet i planeringsnormerna är enligt min mening naturlig

när det gäller försörjningsstandarden. Däremot är det angeläget att det finns en för dessa försörjningsområden gemensam grundsyn i fråga om försörjningsuthålligheten och den kristida utrikeshandelns omfattning.

Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag hur en sådan grundsyn skall utarbetas. Jag vill dock ange några utgångspunkter som i avvaktan härpå skall gälla för den fortsatta planeringen av försörjningsberedskapen på tekoområdet.

Jag har i det föregående redogjort för den *försörjningsstandard* som enligt riksdagens beslut skall kunna upprätthållas på tekoområdet i en krissituation. Riksdagens ställningstagande avser primärt endast en del av det totala behovet av tekovaror, nämligen den del som motsvaras av krisgarderoben.

Genomsnittligt sett har befolkningen en stor mängd kläder i sina hem. Den beräkningsmetod som används vid bedömning av krisbehovet av sådana kläder som ingår i krisgarderoben innebär att hänsyn tas till denna tillgång och att tilldelning skall ges till den del av befolkningen i åldern 15–70 år vars innehav av kläder sjunkit under miniminivån. Detta innebär från ransoneringssynpunkt sett att en helt selektiv tilldelning skulle vara genomförbar. Eftersom detta i praktiken inte torde vara möjligt gäller som restriktion i planeringen att högst 25% av befolkningen i åldern 15–70 år skall erhålla selektiv tilldelning av resp. varugrupp. Särskilda ransonerings tekniska tillägg görs då så erfordras för att tillgodose denna restriktion, dvs. att åstadkomma en generell tilldelning. Detta inträffar då normen enligt krisgarderoben är hög i förhållande till normalinnehavet och många människor således behöver tilldelning. Om normen däremot är relativt sett "låg" klarar sig nästan alla människor med de plagg de äger. Det beräknade selektiva behovet blir då mycket lågt och den generella tilldelningen noll.

Den f.n. gällande krisgarderoben innebär att en generell tilldelning med ett plagg blir aktuell för plagg över midjan och, ifråga om män, ett plagg under midjan. När det gäller ytterplagg och för kvinnor plagg under midjan är tillgången på kläder i hemmen så god att det med gällande krisgarderob inte blir fråga om någon generell tilldelning.

Jag vill betona att alla människor måste räkna med en väsentlig sänkning av den personliga standarden på många områden i en krissituation. Detta gäller inte minst i fråga om beklädnadsvaror där det blir nödvändigt både att slita kläderna längre och att så småningom klara sig med ett mindre antal plagg. Det stora innehavet av kläder vid början av en kris innebär emellertid att den faktiska standarden endast successivt sjunker till en låg nivå.

Som framgått av det föregående uttrycks försörjningsstandarden för krisgarderobplagg som ett innehav. När det gäller dessa kläder går det emellertid inte att helt bortse från *tillförselns* storlek eller annorlunda uttryckt inköpsmöjligheterna. Här aktualiseras frågan om avvägning mellan olika gruppers behov. Den i planeringen förutsatta tillförseln av här

aktuella plagg till barn i åldern 4–14 år och till äldre, vilken framgår av arbetsgruppens promemoria, kan således förefalla hög jämfört med den tilldelning som enligt vad jag nyss nämnde skulle bli aktuell för personer i åldern 15–70 år ("krisgarderobskategorin"). Även när det gäller vissa andra slag av kläder som t.ex. skydds- och överdragskläder förefaller tilldelningen vara relativt högt beräknad.

Enligt min mening bör en viss sänkning av den f.n. förutsatta försörjningsstandarden vara möjlig. Mot bakgrund av vad jag här anfört kan i det sammanhanget vissa omprioriteringar aktualiseras i den tänkta tilldelningen av kläder till olika grupper inom civilbefolkningen. En utgångspunkt bör vara att en ransonering med en viss minsta generell tilldelning av lämpligt indelade grupper av kläder skall kunna genomföras. Det får ankomma på den för beredskapsplaneringen på området ansvariga myndigheten ÖEF att med ledning av de allmänna riktlinjer jag här har redovisat precisera vilken försörjningsstandard som bör gälla på tekoområdet.

Jag vill här aktualisera den av arbetsgruppen i promemorian väckta frågan om formen för riksdagens ställningstagande till försörjningsstandarden. Enligt min uppfattning innebär riksdagens beslut om krisgarderoben en alltför detaljerad styrning av beredskapsplaneringen. Dessutom avser krisgarderoben endast en del av civilbefolkningens behov. Jag anser därför att statsmakternas ställningstagande på detta område bör formuleras på ett mer övergripande sätt och avser återkomma till regeringen i frågan när ÖEF har lämnat förslag beträffande försörjningsstandarden på tekoområdet.

Översynen av planeringsnormerna bör avse bl.a. vilka antaganden som kan göras om den kristida utrikeshandelns omfattning. Som jag har nämnt i det föregående skall *krisimporten* enligt riksdagsbeslut år 1979 beräknas uppgå till 25 % av importen åren 1974–1976. Med hänsyn till att importens struktur fortlöpande förändras förordar jag att ÖEF successivt bör kunna ändra basåret för beräkningarna så att anpassning kan ske till aktuellt produktsortiment. Någon ändring av antaganden om krisimportens *omfattning* bör dock t.v. inte ske.

Jag har tidigare kort redogjort för ÖEF:s rapporter i september 1982 och februari 1983 om *tekoindustrins produktionskapacitet* under en treårig kris. Av naturliga skäl måste de bedömningar det här är fråga om vara av mycket osäker natur. Särskilt svårt är att uppskatta vilken ökning av industrins skiftgång som är möjlig i kristid. Denna fråga sammanhänger bl.a. med möjligheterna att i en sådan situation rekrytera och utbilda personal. Under den senaste 10-årsperioden har ÖEF:s antaganden i detta avseende förändrats i pessimistisk riktning, vilket medfört att en allt större "levande" tekoindustri erfordras av försörjningsberedskapsskäl.

Med hänsyn till frågans avgörande betydelse för bedömningen av beredskapsläget avser jag återkomma med förslag till regeringen om att särskilda resurser avsätts till ÖEF för att genomföra en studie omfattande en kart-

läggning av de hinder som föreligger för ökning av skiftgången i en krissituation. Förslag bör lämnas om hur dessa hinder i möjlig utsträckning bör kunna undanröjas genom åtgärder inom ramen för beredskapsplaneringen. Studien bör främst avse den grundtextila industrin inkl. trikåindustrin och skall, mot bakgrund av de erfarenheter som erhålls under arbetets gång, läggas till grund för de löpande bedömningar som görs av den produktion av tekovaror som är möjlig under en treårig kris. Härutöver bör inom ramen för studien utarbetas metoder som gör det möjligt för ÖEF att lättare följa produktionsskapitetens utveckling inom tekoindustrin.

2.4 Åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet

Genom beslut av riksdagen våren 1982 (prop. 1981/82:102 bil. 3, FöU 18, rskr 374) ersattes den 1 juli 1982 den tidigare omfattande florin av försörjningsberedskapspolitiska stödåtgärder med en låne- och en garantiform, benämnda beredskapslån resp. beredskapsgaranti. Närmare bestämmelser har meddelats av regeringen i förordningen (1982:517) om beredskapslån och beredskapsgaranti.

Systemet med *beredskapslån* innebär att ÖEF i princip inte längre stödjer företag utan *köper beredskapstjänster* som t.ex. upprätthållande av produktionskapacitet, utvecklande av substitut etc. I samband med att beredskapslån lämnas för upprätthållande av produktionskapacitet kräver ÖEF regelmässigt att företaget i fråga genomför åtgärder som kan medföra att på sikt ytterligare lån inte behöver lämnas. Eftersom sådana åtaganden utgör villkor för att lån skall erhållas kan beredskapslånen hänföras till kategorin offensiva åtgärder.

Beredskapslån är normalt ränte- och amorteringsfria och kan gälla för en period på 1–15 år. Lånen skrivs normalt av med lika årliga belopp om låntagande företaget uppfyller sina åtaganden.

Eftersom beredskapslån kan innebära utbetalningar under flera år har riksdagen beviljat en särskild *bemyndiganderam*. Denna uppgår för innevarande budgetår till 200 milj. kr. vilket belopp även innefattar beredskapslån som lämnas inom andra program än beklädnad. Ytterligare 200 milj. kr. har i budgetpropositionen begärts för budgetåret 1983/84. I stället för beredskapslån eller i kombination med beredskapslån kan *beredskapsgaranti* lämnas. Villkoren för garantin överensstämmer i stort med vad som gäller för andra statliga garantier. För beredskapsgarantier finns en ram på 125 milj. kr.

Jag har i det föregående redogjort för beredskapsläget med de förutsättningar som f.n. gäller för bedömning av det kristida behovet av tekovaror och tekoindustrins produktionskapacitet. Jag har vidare föreslagit att vissa studier bör genomföras vilka kan komma att påverka dessa bedömningar. Med hänsyn härtill vill jag inte nu redovisa några preciserade slutsatser om beredskapsläget. Det står emellertid klart att det inom vissa sektorer finns

risk för att en tillfredsställande försörjning inte kan tryggas såvida inte särskilda åtgärder vidtas.

När det gäller inriktningen av beredskapsåtgärderna på tekoområdet vill jag erinra om uttalandena av 1978 års försvarskommitté och i prop. 1981/82:148 om åtgärder för tekoindustrin m.m. Enligt dessa uttalanden är det särskilt angeläget att behovet av produktionskapacitet tryggas på det grundtextila området samt vad som erfordras för sjukvårdens och försvarsmaktens särskilda behov.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört förordar jag att regeringen hos riksdagen hemställer att utöver de medel som föreslagits i årets budgetproposition ytterligare 16 milj. kr. anvisas för beredskapslån inom programmet Beklädnad m.m. samt att bemyndiganderamen utökas med 120 milj. kr. utöver vad som tagit upp i årets budgetproposition, dvs. totalt 320 milj. kr.

2.5 Försörjningsberedskapen på läderskoområdet

Riksdagen beslöt våren 1977 om planeringsnormer för försörjningsberedskapen på läderskoområdet (prop. 1976/77:85, FöU 11, rskr 238). För försörjningsuthålligheten/krislängden beslöts om samma tidsperiod som i det föregående redovisats för tekoområdet, dvs. en kris om totalt tre år. I fråga om försörjningsstandarden innebar riksdagsbeslutet att en krisgarderob om ett par grövre skor skall kunna upprätthållas. Vidare uttalade riksdagen att en årlig produktion av ca 2 milj. par läderskor bör säkerställas. Strävan borde dock vara att upprätthålla en produktion på 2,5 milj. par per år. Föredragande statsrådet framhöll därvid att i vilken utsträckning en produktion om 2,5 milj. par skall kunna upprätthållas i stor utsträckning beror bl.a. på de statsfinansiella kostnader detta kan medföra.

Genom beslut av riksdagen våren 1981 (prop. 1980/81:100 bil. 14, NU 47, rskr 1279) skall ett upprätthållande av en årlig läderskoproduktion om 2–2,5 milj. par utgöra ett *riktmärke* för den fortsatta försörjningsberedskapspolitiken på läderskoområdet.

För försörjningsstandarden på läderskoområdet gäller följande.

- Barn får ett par grövre skor varje år.
- Vuxna får ett par totalt under treårsperioden.
- Vuxna som har mycket lågt innehav får ytterligare ett par (beräkning på basis att ett lägsta innehav = krisgarderoben skall säkerställas).

På tekoområdet är det av ÖEF redovisade produktionsbehovet av olika produkter väsentligen härlett från planeringsnormerna. Som jag har nämnt i det föregående har emellertid vissa tillägg gjorts av ransoneringstekniska skäl. När det gäller skor är kopplingen mellan planeringsnormer och krav på produktionskapacitet mer indirekt. I prop. 1976/77:85 om åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet gjordes således inget uttalande om krisimportens nivå.

Föredragande statsrådets förordande att en årlig produktion om ca 2 milj. par borde säkerställas, innebar dock indirekt att en krisimport förutsattes om ca 25 % av den framtida normalimporten.

Om hänsyn tas till befolkningens nuvarande innehav av skor enligt genomförda enkäter, erfordras för nu gällande normer för krisgarderoben samt en krisimport motsvarande 25 % av 1974–1976 års import, en årlig produktion om ca 1,8 milj. par. Produktionen år 1982 kan beräknas ha uppgått till ca 2,0 milj. par.

Enligt min uppfattning är det inom beklädnadssektorn särskilt viktigt att trygga en kristida försörjning av skor. Jag vill därför framhålla att någon väsentlig sänkning av försörjningsstandarden på detta område inte bör komma i fråga. I likhet med vad jag förordat ifråga om tekovaror anser jag emellertid att statsmakternas ställningstagande på detta område bör formuleras på ett mer övergripande sätt. I avvaktan på den översyn av planeringsnormerna för de oundgängliga försörjningsområdena, som jag har förordat i det föregående, vill jag emellertid inte föreslå någon ändring av det nu gällande produktionsmålet.

Den studie avseende den kristida produktionskapaciteten på tekoområdet som jag tidigare har föreslagit, bör även omfatta skosektorn.

3 Hemställen

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de allmänna riktlinjer för försörjningsberedskapen på teko- och läderskoområdena som jag har förordat.

4 Anslagsfrågor för budgetåret 1983/84

FJÄRDE HUVUDTITELN

H. Ekonomiskt försvar

H.3 Beredskapslagring och industriella åtgärder.

Regeringen har i prop. 1982/83:100 bil. 6 (s. 229) under denna rubrik föreslagit riksdagen bl.a. att bemyndiga regeringen att under budgetåret 1983/84 medge avtal om nya beredskapslån som medför utbetalningar under flera år inom en kostnadsram av 200 milj. kr. samt att för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 285,08 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1983/84 inom en kostnadsram av 120 000 000 kr. – utöver i prop. 1982/83:100 bil. 6 föreslagna 200 000 000 kr. – medge avtal om nya beredskapslån som medför utbetalningar under senare budgetår,
2. till *Beredskapslagring och industriella åtgärder* för budgetåret 1983/84 utöver i prop. 1982/83:100 bil. 6 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 16 000 000 kr.

Översyn av planeringsnormerna för försörjningsberedskapen på teko-området

Promemoria utarbetad av en arbetsgrupp inom den interdepartementala tekoarbetsgruppen

1 Bakgrund

1978 års försvarskommitté uttalade i sitt slutbetänkande (Ds Fö 1981:14) Totalförsvaret 1982/87 bl.a. följande.

Inom beklädnadsprogrammet bör beredskapsåtgärderna enligt kommitténs mening inriktas så att nödvändiga behov i en krissituation i huvudsak kan tillgodoses genom inhemsk produktion.

För försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet har statsmakterna vidare angett detaljerade anvisningar avseende bl.a. importantaganden och normer för den s.k. krisgarderoben. Vid sina överväganden har kommittén funnit att dessa normer, ställda i relation till de övriga överlevnadsbehoven, ger uttryck för en högre ambition än inom andra motsvarande försörjningsområden. Försvarskommittén anser att balans bör råda i fråga om ambitionerna för primärbehoven och föreslår därför att planeringsnormerna för beklädnadsprogrammet bör ses över.

Kommittén anser det vara särskilt angeläget att behovet av produktionskapacitet tryggas beträffande viskosfiber, bomullsgarn, kam- och kardgarn, väv, läderskor samt vad som erfordras för sjukvårdens och försvarsmakternas särskilda behov. För att prioriterad verksamhet skall kunna upprätthållas i erforderlig omfattning anser försvarskommittén också att vissa medel måste avdelas för försörjningsberedskapsstöd till dessa och vissa andra delbranscher.

I prop. 1981/82: 148 om åtgärder för tekoindustrin m.m. förordade handelsministern att en översyn skulle ske av planeringsnormerna. Han uttalade därvid bl.a. följande.

Vid översynen och de avvägningar som därvid aktualiseras i förhållande till ambitionerna på andra försörjningsområden, bör beaktas vad jag tidigare i dag har uttalat om behovet av att försörjningsförmågan i första hand skall säkerställas på försörjningsområden som är centrala för individens överlevnad och samhällets funktion. Beklädnad utgör ett sådant område. Med hänsyn härtill bör målet för försörjningsuthålligheten inte sänkas. Däremot är det rimligt att överväga förändringar av andra normer främst normen avseende den försörjningsstandard som bör kunna upprätthållas i en krissituation.

Jag avser låta genomföra en översyn av planeringsnormerna, varvid i första hand försörjningsstandarden kommer att ses över. Resultatet av

översynen bör föreligga i sådan tid att hänsyn härtill kan tas i 1983 års budgetproposition.

Riksdagen hade ingen erinran mot dessa uttalanden (NU 1981/82:50, rskr 402).

Arbetet med översynen av planeringsnormerna har utförts av en arbetsgrupp inom den interdepartementala tekoarbetsgruppen. Underlag för arbetet har lämnats från beklädnadsbyrån inom överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF). Datorkörningar av en beräkningsmodell för beklädnadsområdet har utförts av ÖEF:s OA-grupp.

2 Nu gällande mål/planeringsnormer för försörjningsberedskapen på tekoområdet

Riksdagen har vid olika tillfällen under de senaste tio åren beslutat om förutsättningar som skall gälla vid bedömning av behovet av beklädnadsvaror i en krissituation. Dessa förutsättningar har ibland benämnts mål, ibland planeringsförutsättningar. Som ett gemensamt begrepp kommer i det följande att användas termen *planeringsnormer*.

De planeringsnormer som behandlas är

– *Försörjningsuthållighet* dvs. den tid för vilken en försörjningsberedskap skall upprätthållas. Bestämmande är här vilka slag av krisscenarios man räknar med.

– *Försörjningsstandard* med vilket avses den minimistandard som skall kunna upprätthållas under en kris.

– Omfattningen av den *kristida utrikeshandeln*

– Möjligheterna till minskning av de *kommersiella lagren*.

Riksdagen har även tagit särskild ställning till det med ledning av planeringsnormerna framräknade behovet av produktionskapacitet. Enligt beslut av riksdagen skall ett upprätthållande av den produktionskapacitet i fråga om olika tekovaror som enligt gällande planeringsnormer erfordras av försörjningsberedskapsskäl betraktas som ett *riktmärke* för den fortsatta försörjningsberedskapspolitiken (prop. 1980/81:100 bil. 14, NU 47, rskr 1279).

2.1 Försörjningsuthållighet

Det första beslutet om mer omfattande åtgärder för försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet togs av riksdagen år 1972 (prop. 1972:127, FöU 25, rskr 325). Preliminär ställning togs då bl.a. till den försörjningsuthållighet som bör eftersträvas. Föredragande departementschefen uttalade således

”att man tills vidare bör räkna med att försörjningen med beklädnadsvaror skall kunna upprätthållas under en så lång avspärningstid att en inte obetydlig produktion inom landet är nödvändig för en tillfredsställande beredskap” (prop. 1972:127 s. 39).

ÖEF, som på myndighetsnivå ansvarar för handläggningen av ärenden rörande försörjningsberedskapen på bl.a. beklädnadsområdet, utgick i sin planering fr.o.m. år 1973 från förutsättningen om en treårig avspärning.

Riksdagen tog hösten 1977 mer preciserad ställning till planeringsnormerna på tekoområdet. I fråga om försörjningsuthålligheten uttalades

”att denna t.v. skall bestämmas med utgångspunkt i en avspärningssituation på ca ett år följd av en efterkristid av ungefär den längd som har studerats i försöken med långsiktplanering inom det ekonomiska försvaret” (prop. 1977/78:42 s. 49).

Uttalandet innebär en försörjningsuthållighet om ca tre år. Den tänkta krissituationen är en partiell avspärning med krig i vår omvärld. Sverige omfattas inte av några krigshandlingar.

Ibland brukar man i försörjningsberedskapssammanhang skilja mellan begreppen försörjningsuthållighet och krislängd. Det brukar därvid hävdas att för de viktigaste försörjningsområdena kan ingen bestämd gräns sättas för försörjningsuthålligheten utan denna skall i princip vara oändlig. Begreppet krislängd skulle reserveras för den tidsperiod som läggs till grund för den praktiska planeringen och dimensioneringen av de konkreta beredskapsåtgärderna. Begreppet krislängd kommer att användas i det följande.

2.2 Civilbefolkningens försörjningsstandard

Beklädnadsvaror är varaktiga konsumentvaror som inte förbrukas omedelbart vid användandet. Detta innebär en skillnad mot t.ex. livsmedels- och energiområdena, där standarden kan relateras till förbrukning och i praktiken t.o.m. till inköp/försäljning.

Mot denna bakgrund har strävan varit att så långt möjligt uttrycka försörjningsstandarderna på beklädnadsområdet i termer av ett individuellt *minimiinnehav* av olika beklädnadsvaror vilket inte bör underskridas i en krissituation. Riksdagen beslöt i det tidigare nämnda riksdagsbeslutet hösten 1977 om sammansättningen av detta individuella *minimiinnehav*, den s.k. *krisgarderoben*.

Krisgarderoben omfattar i princip alla slag av kläder utom lättare plagg som skjortor, blusar, underkläder, strumpor, mössor etc. *för personer i åldern 15–70 år*. Tunna kläder utan värmande egenskaper ingår inte.

Krisgarderobens sammansättning. Personer i åldern 15–70 år

Plagg	Män	Kvinnor
<i>Ytterplagg</i> (överrockar, kappor, jackor)	2	2
<i>Plagg över midjan</i> (kostymer, kavajer och tröjor resp. dräkter, tröjor och jumprar)	4	3
<i>Plagg under midjan</i> (kostymer, udda långbyxor, resp. dräkter, kjolar, klänningar, långbyxor)	4	6

Det bör betonas att krisgarderoben innebär en *innehavsstandard* motsvarande ett minimum som skall kunna upprätthållas. I en krissituation avses därför, i den utsträckning detta är möjligt, tilldelning i första hand ske till personer vars innehav underskridit detta minimum.

I fråga om plagg som *inte* ingår i krisgarderoben – lättare plagg som skjortor, blusar, underkläder, strumpor, mössor etc. – dvs. dels kläder med begränsad hållbarhet, dels diverse "småplagg" – har det inte bedömts meningsfullt att uttrycka standarden som ett innehav. I stället har valts att formulera den i termer av *tillförsel/tilldelning*, dvs. som ett flöde motsvarande inköp/försäljning.

Även för sådana yrkeskläder som *skydds- och överdragskläder* uttrycks försörjningsstandard i form av *tillförsel/tilldelning*.

Barns behov av kläder bestäms mer av att deras kläder blir urvuxna än av att de slits ut. Det är därför naturligt att standarden uttrycks som *tillförsel*. För att ange *äldre personers* krisbehov av kläder har det i planeringen också bedömts lämpligt att använda alternativet med en *tillförselstandard*.

För de plagg- och personalkategorier som här redogjorts för gäller i planeringen följande antaganden om *tillförsel/tilldelning* i en krissituation.

Beräknat tillförselbehov kläder exkl. plagg ingående i krisgarderoben

	Tillförsel
Lättare plagg för personer i åldern 15–70 år = plagg som ej ingår i krisgarderoben (skjortor, underkläder, mössor strumpor etc.)	15–60 % av normal konsumtion
Skydds- och överdragskläder	90 % av normal konsumtion
Plagg för barn (personer yngre än 15 år)	50–100% av normal konsumtion
Plagg för personer äldre än 70 år	Under en treårig kris tilldelning av ett ytterplagg, två plagg över midjan och två (för kvinnor tre) plagg under midjan.

I fråga om *hemtextilier* har räknats med ett jämfört med normala förhållanden starkt nedskuret tillförselbehov.

2.3 Försörjningsstandard/tillförselbehov i övrigt

En väsentlig del av den fredstida textilförbrukningen utgörs av s.k. teknisk textil. Det rör sig här om varor som utgör insatsvaror i andra industribranscher än tekoindustrin eller som slutligt används i skilda tekniska sammanhang. I beredningsplaneringen har det kristida behovet av teknisk textil beräknats med utgångspunkt i bedömningar bl.a. av i vilken utsträckning olika industribranschens verksamhet skall fortgå i kristid.

Försvarsmakten har anmält vissa behov som skall tillgodoses i en kris-situation. I fråga om *sjukvårdens behov* räknas med en jämfört med normala förhållanden något nedskuren förbrukning.

2.4 Kristida utrikeshandel

I planeringen förutsätts krisimport och krisexport minska kraftigt i inledningen av en kris och nå en mycket låg nivå i slutet av år 1. Under de två därpå följande efterkrisåren sker en successiv återgång till i stort normala förhållanden.

Enligt uttalande i prop. 1978/79:145 skall *krisimporten* förutsättas uppgå till 25% av den genomsnittliga importen åren 1974–1976. I planeringen räknas vidare med en *krisexport* som motsvarar 20% av exporten under samma period.

Det bör observeras att den del av utrikeshandeln som över huvud taget "uppmärksammas" i planeringen är den som är av intresse i en kris-situation, dvs. i huvudsak kläder, teknisk textil samt väv, garn och fiber. Stora varugrupper som t.ex. hemtextil beaktas nästan inte alls. Eftersom kläder och andra "beredningsintressanta" produkter utgör en större andel av fredsimporten än av fredsexporten innebär detta att en relativt större andel av den totala tekoimportens 10 miljarder kr. utgör bas för beräkningarna än den totala tekoexportens 3 miljarder kr.

I fråga om de varuslag som således är av intresse måste i beredningsplaneringen göras vissa korrigeringar. En viss del av den normala fredstida utrikeshandeln med kläder och andra för försörjningen väsentliga teko-varor avser nämligen ett sortiment som har endast obetydligt värde i en kris-situation. Det rör sig bl.a. om modebetonade varor utan värmande egenskaper. Handel med sådana varor kan också förväntas minska väsentligt i en skärpt internationell situation. Mot denna bakgrund har i planeringen gjorts en "sortimentsmässig korrigering" av den normala fredstida importen och exporten. Korrigeringen innebär att i beräkningarna i genomsnitt omkring 35% av importen och 20% av exporten har skurits bort. I den nuvarande planeringen tas alltså egentligen endast hänsyn till (0,25,0,65) ca 16% av importen resp. (0,2,0,8) 16% av exporten av de "beredningsintressanta" produkterna. Som nämnts ovan beaktas i allt väsentligt inte övrig utrikeshandel på tekoområdet.

2.5 Minskning av kommersiella lagren

Inom tekoindustrin, partihandeln och detaljhandeln finns lager av sådana tekovaror som är av intresse för försörjningen i en krissituation. Man kan emellertid inte betrakta dessa lager i sin helhet som en försörjningsmässig tillgång. För att verksamheten inom industrin och handeln skall kunna fortgå krävs nämligen vissa minimilager. I planeringen har man schablonmässigt räknat med 50% av de fredstida kommersiella lagren som en tillgång.

2.6 Nuvarande beredskapsläge

Inom ÖEF utvecklades under mitten av 1970-talet en datormodell i vilken bl.a. tillförsel- och produktionsbehov av tekovaror kan beräknas.

Modellen tar hänsyn till befintliga garderobstillgångar hos civilbefolkningen och andra tillgångar som nettokrisimport och minskning av de kommersiella lagren. Med ledning härav beräknas behovet av inhemsk produktion under en treårig kris.

I rapporter om beredskapsläget på tekoområdet som ÖEF lämnar till regeringen två gånger om året jämförs det beräknade produktionsbehovet med vad svensk tekoindustri skulle kunna framställa under samma tid förutsatt en viss ökning av skiftgången. Enligt de senaste rapporterna i september 1982 och februari 1983 har beredskapsläget väsentligt försämrats. Anledningen är främst att ÖEF nu är mer pessimistisk till möjligheterna att öka skiftgången i en krissituation.

I följande tabell redovisas beredskapsläget enligt ÖEF:s rapport i februari 1983 som möjlig produktion i procent av behov av produktion.

Möjlig produktion/behov av produktion under en treårig kris (%)

Alt. 1 grundas på den skiftgångsökning som hittills bedömts möjlig.

Alt. 2 grundas på en ny, mer pessimistisk bedömning av ÖEF.

Varuområde	Alt 1	Alt 2
Tung konfektion ¹	100	79
Lätt konfektion ²	92	78
Strumpor, strumpbyxor	80	70
Egentlig väv	152	123
Trikåväv (svenskt garn)	159	152
Kam- och kardgarn	103	61
Bomullsgarn	112	93

¹ Plagg ingående i krisgarderober, barns och äldre personers behov av plagg motsvarande krisgarderober, skydds- och överdragskläder samt försvarsmaktens behov av värmande plagg.

² Främst skjortor, blusar och underkläder

Varuområdet *fiber* ingår inte i ÖEF:s rapporter. Svenska Rayon AB:s produktionskapacitet i fråga om rayonfiber täcker emellertid krisbehovet

för inblandning i bomulls-, ull- och syntetgarn, enligt nu gällande planeringsnormer.

Tabellen visar att enligt ÖEF:s nya bedömning är kapacitetsläget helt tillfredsställande endast i fråga om väv. Skillnaden mellan behov av produktion och möjlig produktion är särskilt stor när det gäller kam- och kardgarn.

Under begränsade perioder bör det enligt ÖEF:s uppfattning vara möjligt att öka produktionen inom de flesta delbranscher genom att öka arbetstiden. Bristen i produktionskapacitet för kam- och kardgarn skulle därigenom kunna delvis uppvägas. För att helt uppväga bristen skulle man behöva öka arbetstiden till i genomsnitt ca 60 timmar per vecka och skift under en treårig kris.

3 Planeringsnormer för de primära försörjningsområdena

Enligt 1977 och 1982 års totalförsvarsbeslut skall en prioritering ske av oundgängliga behov inom försörjningsområdena *livsmedel, beklädnad, värme, hälso- och sjukvård* (de s.k. primära överlevnadsområdena) samt härför erforderliga stödfunktioner.

Som ovan nämnts uttalade 1978 års försvarskommitté att planeringsnormerna på beklädnadsområdet är ambitiösare än på övriga primära försörjningsområden.

För att få klarhet i graden och arten av denna överambition har arbetsgruppen gjort en sammanställning av gällande planeringsnormer på samtliga primära försörjningsområden. Det har därvid visat sig att för vissa försörjningsområden saknas en av statsmakterna beslutad inriktning eller är denna i vissa avseenden endast mycket allmänt formulerad.

Strävan har därför varit att klarlägga vilka antaganden som i praktiken används vid dimensionering av konkreta beredskapsåtgärder som beredskapslagring och köp av beredskapstjänster från företag (t.ex. avseende upprätthållande av försörjningsberedskapsviktig produktionskapacitet).

De planeringsnormer som redovisas i det följande har således olika "status" i den meningen att de är bestämda på olika nivåer i beslutshierarkin.

Planeringsnormer för de prioriterade försörjningsområdena

Försörjningsområde	Försörjningsstandard	Krislängd	Kristida utrikeshandel
Livsmedel	Kriskost motsvarande 2 900 kcal per person och dag (=fredskonsumtion men med annan sammansättning)	''Lång försörjningsförmåga'' (efter ett omställningsskede på 3 år)	Successiv minskning till 0 under krisens 6 första månader
Beklädnad	Krisgarderob m.m. se pp. 2.2 och 2.3	3 år	Import 25% av normalimporten (visst sortiment) åren 1974–1976. Export 20% av normalexporten (visst sortiment) samma år
Värme	I lokaler där människor vistas 18° på dagen och 16° på natten	En kombination av olika fall – Avspärning på ca 1 år – Angreppsfasen i ett krigsfall – Fredskris av ospecificerad längd (IEA-åtagande om lagring för 90-dagars förbrukning av olja)	25% av normal fredsimport I stort sett ingen export I stort sett 0 Inga särskilda antaganden
Hälsa- och sjukvård	''Varje människa skall ges den vård som tillståndet kräver så långt möjligheterna medger''	Ingen egentlig precisering av det övergripande målet, dock beslut om beredskapslagring av läkemedel motsvarande 12 mån total avspärning samt prioritering av behoven i ett krigsfall.	Inga särskilda antaganden (se dock kolumnen Krislängd)

Anm. I det ekonomiska försvarets programplan 1983/84–1987/88 anmäls vissa utgångspunkter som använts för planeringen i andra fall än de då regeringen redan angett utgångspunkter för planeringen. Bl.a. förutsätts beredskapslagring ske om de kommersiella lagren under en omställningsperiod inte kan tillgodose de oundgängliga behoven. För det första krisåret beräknas importen till ca 20% av den fredstidiga, medan importen för efterföljande år antas utebli. Inga antaganden görs om krisexport. Statsmakterna har inte tagit ställning till detta förslag.

Sammanställningen föranleder enligt arbetsgruppen två slutsatser.

För det första är planeringsnormerna på de prioriterade försörjningsområdena inte enhetliga.

För det andra synes det inte självklart att det för planeringsnormerna sammantaget skulle föreligga en överambition på beklädnadsområdet. Man bör emellertid hålla i minnet att krisgarderoben innebär en minimistandard för innehav. Det stora flertalet människor har vid inledningen av en kris ett innehav som klart överstiger detta minimum. Man startar således med en fredsstandard som under loppet av en kris successivt i takt med förslitningen övergår till en miniminivå som därefter i princip skall tryggas. På andra områden – som livsmedel och värme – där försörjningsstandarderna uttrycks som (svarar mot) ett flöde, blir det däremot fråga om att mer eller mindre direkt övergå till en reducerad nivå.

4 Behovsberäkningar

Som nämnts i det föregående har ÖEF sedan mitten av 1970-talet på beklädnadsområdet utnyttjat en datormodell för att med utgångspunkt från givna planeringsnormer beräkna behovet av tillförsel- och produktionsbehov samt beredskapslagring.

Modellen kan sägas ha två delar.

I den ena delen beräknas *civilbefolkningens tillförselbehov av sådana beklädnadsvaror som ingår i krisgarderoben*. Utgångspunkten är härvid

- Antal plagg i krisgarderoben
- Faktiskt innehav enligt genomförda s.k. garderobsinventeringar
- Antaganden om livslängden/hållbarheten hos kläder.

På uppdrag av arbetsgruppen genomförde SCB våren 1982 i enkätform en *garderobsinventering* i 1000 hushåll. Genomsnittligt var innehavet följande för krisgarderobsplaggen.

Plagg (benämning i enkät)	Genomsnittligt innehav för personer i åldern 15–70 år	
	Män	Kvinnor
– Värmande eller vindtäta ytterplagg ("ytterplagg")	4	4
– Kavajer, dräktöverdelar och grövre tröjor ("plagg över midjan")	5	5
– Långbyxor, klänningar och kjolar ("plagg under midjan")	6	10

I underbilaga 3:1:1 redovisas vissa närmare uppgifter om garderobsinventeringens resultat.

När det gäller kläders "livslängd"/hållbarhet har ÖEF gjort bedömningar med utgångspunkt från dels en enkät genomförd år 1976, i vilken frågor ställdes bl.a. om bedömd livslängd hos kläder, dels särskilda beräkningar med ledning av tillförselstatistik och uppgifter om innehav enligt enkäten.

Förenklat uttryckt tillgår behovsberäkningarna så att tilldelning först tänkes ske till den del av befolkningen som enligt garderobsinventeringen har ett innehav som är mindre än krisgarderoben. Allteftersom tiden går sliter andra delar av befolkningen successivt ner sitt innehav till krisgarderobens nivå. Dessa grupper förutsätts då erhålla tilldelning.

Självfallet är det inte möjligt att konstruera ett så selektivt *ransoneringssystem* som modellen förutsätter. I praktiken kan ett inslag av generell tilldelning inte undvikas. I behovsberäkningarna har ÖEF därför förutsatt att högst 25% av befolkningen skall erhålla selektiv tilldelning av viss varugrupp. Därför görs i vissa fall ransoneringstekniskt motiverade tillägg.

Även om en ransonering har förberetts innan en kris har inträffat är det inte möjligt att omedelbart låta den träda i tillämpning. Skälet är att reglerings- och ransoneringsmyndigheter samt handeln behöver viss förbe-

redelse- och anpassningstid. F.n. förutsätts att en ransonerings kan påbörjas 3–6 månader efter beslut och att förbrukningen/inköpen under denna period uppgår till 50–75% av det normala. Denna åtstramning av konsumtionen åstadkoms genom vissa regleringar i handelsledet som snabbt kan sättas i tillämpning.

I beräkningsmodellens andra del beräknas med utgångspunkt från ett givet tillförselbehov för civilbefolkning, försvarsmakt, teknisk textil etc. den *produktionskapacitet och beredskapslagring* som behövs sedan hänsyn tagits till tillgångar som nettoimport och minskning av de kommersiella lagren.

Datormodellens beräkning sker i produktstrukturer för flera förädlingsled (plagg, väv, garn) och för ett stort antal olika varuslag (ca 400).

5 Variation av planeringsnormer

Som har nämnts i det föregående uttalade föredragande statsrådet i prop. 1981/82:148 om åtgärder för tekoindustrin m.m. att målet för försörjningsuthålligheten (krislängden) på beklädnadsområdet inte skulle sänkas.

I den variation av planeringsnormerna som arbetsgruppen låtit utföra ingår därför ingen ändring av krislängden. Inte heller har gjorts någon justering av gällande antaganden om möjlig minskning av de kommersiella lagren. Skälet är att rimliga ändringar av dessa antaganden (50% minskning förutsätts f.n.) skulle ha endast obetydlig inverkan på beräkningsresultatet.

Beräkningar har utförts på basis av tre alternativ för försörjningsstandard och tre alternativ för kristida utrikeshandel. Av de nio kombinationer av normer som således erhålls svarar en mot nuvarande planeringsnormer medan åtta utgör sänkningar av ambitionsnivån.

Följande antaganden har använts för försörjningsstandard och kristida utrikeshandel.

Försörjningsstandard

Krisgarderoben (personer i åldrarna 15–70 år)

	Alt 1 (nuvarande norm)		Alt 2		Alt 3	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Ytterplagg	2	2	1,5 ¹	1,5 ¹	1	1
Plagg över midjan	4	3	3	2	2	2
Plagg under midjan	4	6	3	4	2	3

¹ Halva plagg svarar mot viss försörjningsmässig ambitionsnivå som givetvis inte utgör något konkret ransoneringsalternativ.

Civilbefolkningens övriga behov

Inom ÖEF:s beklädnadsbyrå har för andra kläder än de som ingår i krisgarderoben bedömts vilket behov som i stort kan sägas "svara mot" de två nedskärningsalternativen för krisgarderobslaggen. Det rör sig här om skydds- och överdragskläder samt vissa underkläder och barnplagg. Jämfört med alternativ 1 uppgår nedskärningarna i alternativ 2 till ca 10% och i alternativ 3 till ca 25%.

Övriga behov

Övriga behov av tekovaror är bestämda utanför beklädnadsprogrammet och omfattas därför inte av översynen. Dessa behov har därför inte varierats.

Kristida utrikeshandel

I planeringen förutsätts f.n. en krisimport och krisexport som motsvarar 25 resp. 20% av genomsnittet för åren 1974–1976. Sedan dessa år har utrikeshandeln ökat. Samtidigt har produktsortimentet förändrats.

Det har från ÖEF framhållits att hänsyn bör tas till den successiva förändringen i produktsortimentet. Inom ÖEF vill man därför i beredningsplaneringen numera utgå från 1979 års utrikeshandelssortiment.

Arbetsgruppen delar ÖEF:s uppfattning att en viss successiva anpassning till förändringen av strukturen hos den normala fredsmässiga utrikeshandeln är motiverad. Med 1979 års utrikeshandel som bas ger en korrigering av de ovan nämnda procentandelarna för krisimport och krisexport från 25 resp. 20% till 20 resp. 15% ingen förändring av den kristida utrikeshandelns omfattning.

Beräkningar har utförts för följande tre alternativ

Krisimport och krisexport (% av 1979 års kvantiteter)

	Alt 1 (nuvarande norm)	Alt 2	Alt 3
Krisimport	20%	30%	40%
Krisexport	15%	20%	30%

Som nämnts i det föregående uttrycker procenttalen inte relationen mellan kristida utrikeshandel och total fredsutrikeshandel. De avser i stället ett "smalare" och mer krisanpassat produktsortiment.

Övrigt

Som nämnts ovan måste man i början av en kris, innan ett ransonerings-system har trätt i kraft, räkna med en period med enbart generell tilldelning.

I hittillsvarande planering har ÖEF förutsatt att denna period är 6 månader och att förbrukningen då uppgår till 75% av den normala. ÖEF bedömer emellertid att det med det nya ransoneringssystem, som f.n. utarbetas inom verket, kan bli möjligt att nedbringa tiden till ca tre månader och att genom regleringar i handelsledet begränsa tillförseln under denna tid till 50% av den normala.

I de beräkningar som arbetsgruppen låtit utföra har förutsatts att ett nytt ransoneringssystem har utvecklats.

6 Resultat

I följande diagram redovisas utfallet av de datorkörningar som genomförts med utgångspunkt från ovan beskrivna alternativ för försörjningsstandard och krisimport (krisexport). För åskådlighetens skull sker redovisningen av de nio alternativen i form av kurvor.

Varje enskild kurva utvisar sambandet mellan krisimport och behov av produktion under en treårig kris förutsatt en given försörjningsstandard. Var och en av kurvorna svarar mot ett av de tre alternativen för försörjningsstandard. Hänsyn har tagits till resultatet av den år 1982 genomförda undersökningen av befolkningens innehav av kläder.

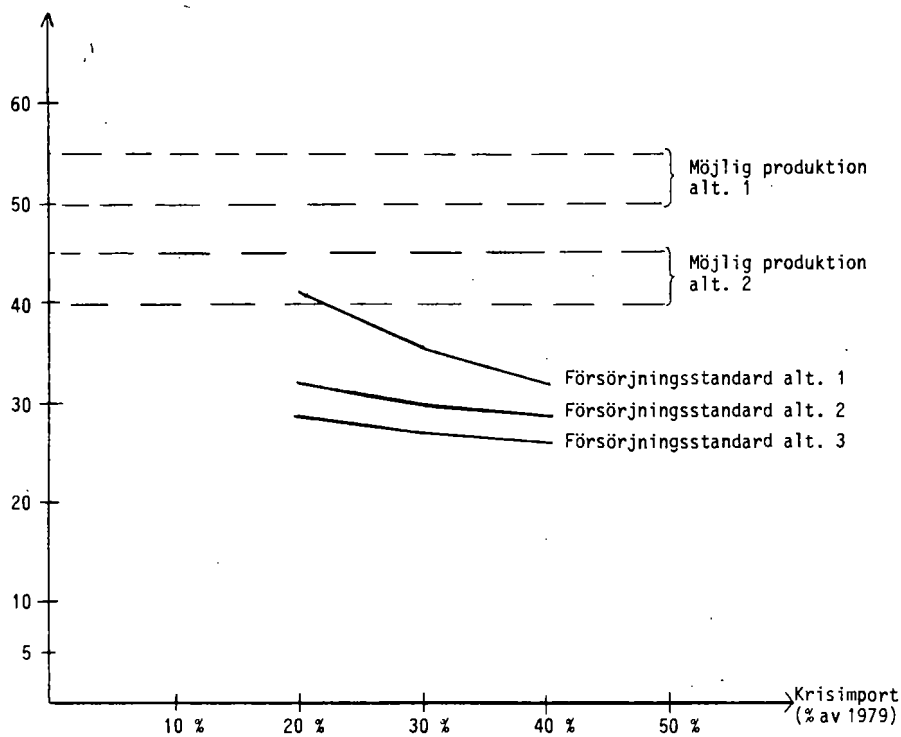
I diagrammen har lagts in ÖEF:s bedömning av möjlig produktion under en treårig kris enligt rapporten i februari 1983. Alternativ 1 utgår från tidigare antaganden om möjlig ökning av skiftgången och alternativ 2 från ÖEF:s nya mer pessimistiska bedömning. Uppgifterna är för vardera fallet uttryckt som ett intervall.

Behov av produktion för olika nedskärningsalt. samt möjlig produktion enligt ÖEF (3 års kris)

Tung konfektion¹

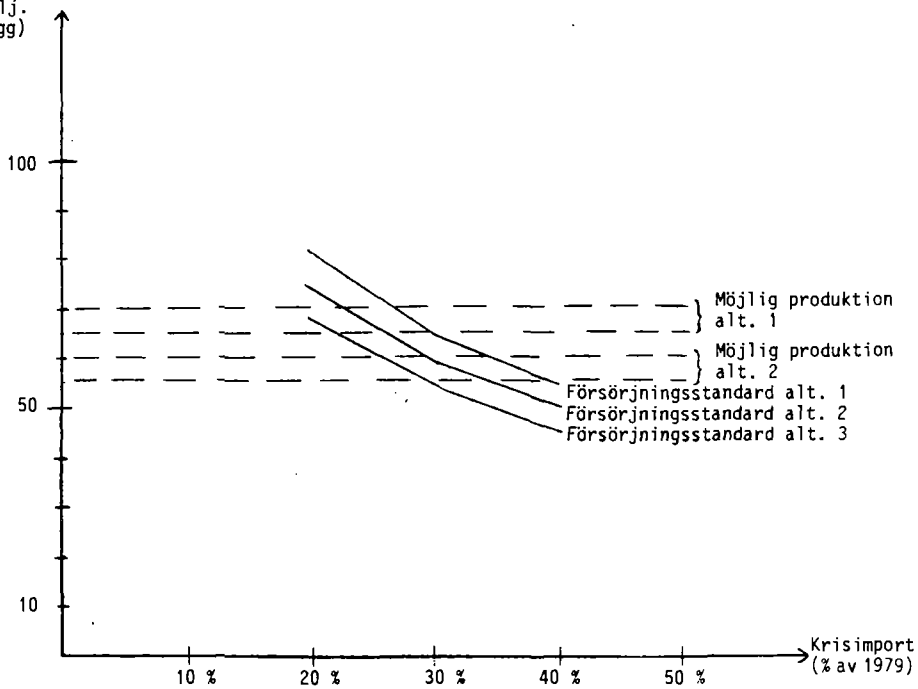
Behov av prod. (milj. plagg)

¹ Plagg ingående i krisgarderoben, barns och äldre personers behov av plagg motsvarande krisgarderoben, skydds- och överdragskläder samt försvarsmaktens behov av värmande plagg.

Lätt konfektion¹

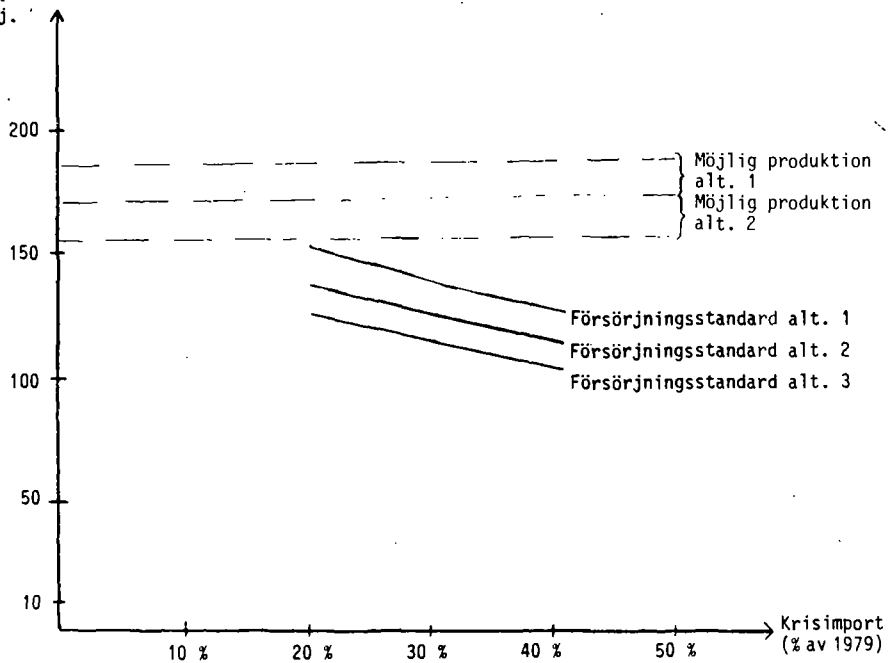
Behov av
prod.
(milj.
plagg)

¹ Främst skjortor, blusar och underkläder.

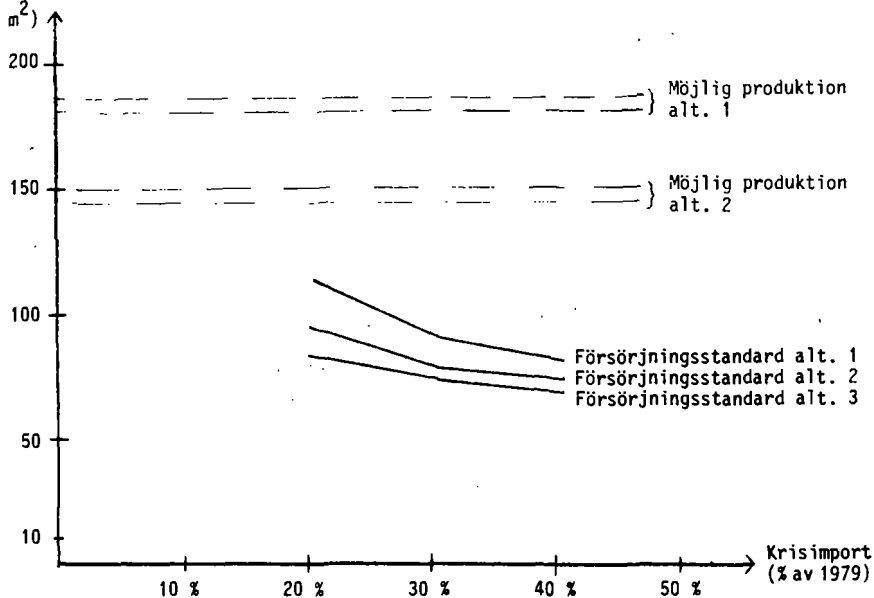
Strumpor, strumpbyxor

Behov av
prod.
(milj.
st.)

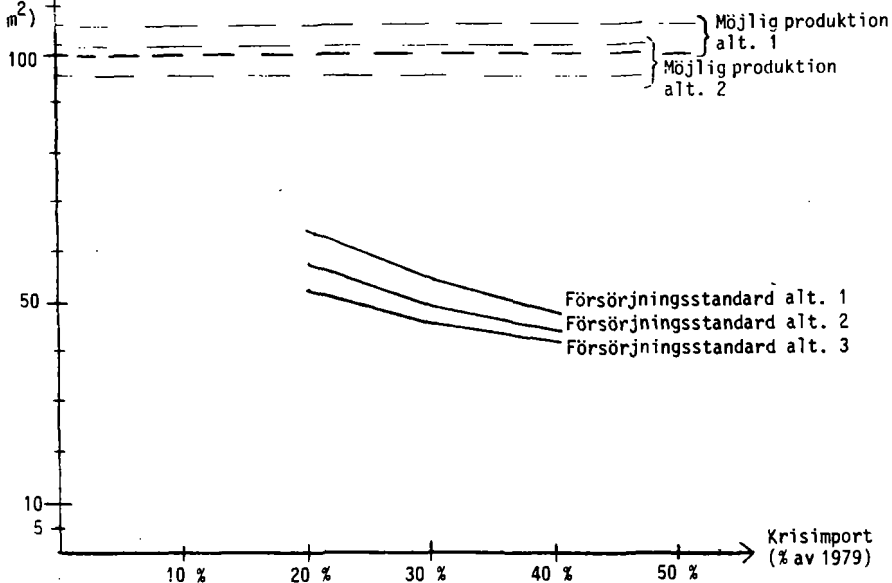
Egentlig väv

Behov av
prod.
(milj. m²)

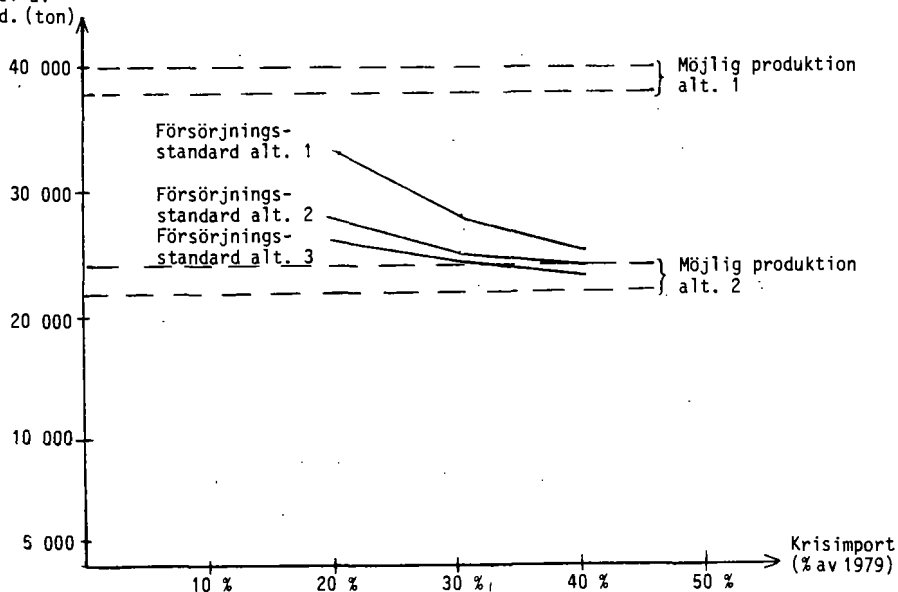
Trikväv (svenskt garn)

Behov av
prod.
(milj. m²)

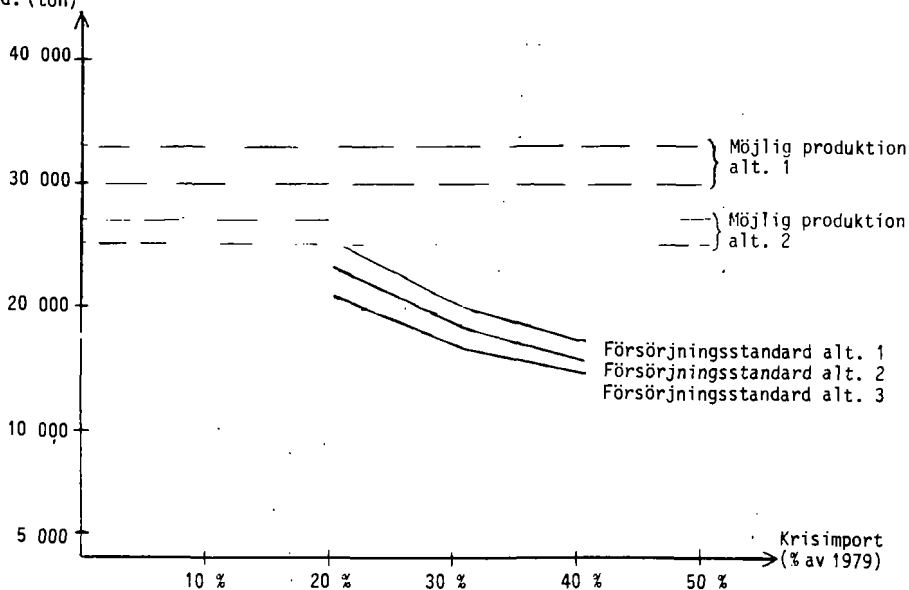
Kam- och kardgarn

Behov av prod. (ton)

Bomullsgarn

Behov av prod. (ton)

7 Arbetsgruppens överväganden

7.1 Beredskapsläget under förutsättning av att planeringsnormerna ändras

De resultat som redovisas i avsnitt 6 föranleder följande allmänna kommentarer vad gäller förhållandet mellan behov av produktion och möjlig produktion (beredskapsläget). Möjlig produktion avser ÖEF:s nya mer pesimistiska bedömning.

Varuområde	Beredskapsläge Nu gällande planeringsnormer	Reviderade planeringsnormer
<i>Kläder</i>		
– Tung konfektion	Underkapacitet	Tillräcklig kapacitet. Det bör framhållas att begreppet tung konfektion inrymmer delområden där brist kan föreligga. Om produktionsapparatens flexibilitet inte är tillräcklig får behoven tillgodoses genom "nästbästa" alternativ.
– Lätt konfektion	"	Beroende på antagen försörjningsstandard krävs en krisimport som uppgår till 30–40 % av den normala importen för att behoven skall klaras.
– Strumpor, strumpbyxor	"	Tillräcklig kapacitet.
<i>Väv</i>		
– Egentlig väv	Överkapacitet	Överkapacitet
– Trikväv	Överkapacitet	Överkapacitet
<i>Garn</i>		
– Kam- och kardgarn	Underkapacitet	Behoven tillgodoses endast vid kardgarnkapacitetsantaganden om lägsta försörjningsstandard och största krisimport.
– Bomullsgarn	"	Tillräcklig kapacitet

Sammanfattningsvis skulle med de mer restriktiva planeringsnormer som arbetsgruppen har prövat, beredskapsläget vara tillfredsställande för väv och tung konfektion. Situationen är mer problematisk för lätt konfektion, samt kam- och kardgarn.

7.2 Försörjningsstandard

När det gäller möjligheten att sänka försörjningsstandarden bör erinras om att för den väsentliga del av behovet som avser plagg i krisgarderoben är standarden uttryckt som ett minimiinnehav. Även om det m.h.t. dessa kläders karaktär är ganska självklart att standarden bör uttryckas på detta sätt, är det ändå inte möjligt att helt bortse från det förhållandet att de

flesta människor i standardbegreppet (också för denna typ av plagg) lägger in möjligheten att med vissa tidsmellanrum införskaffa nya plagg.

I följande tabell redovisas tillförselbehovet (1 000-tal plagg) av kläder hörande till "tung konfektion", dvs. krisgarderobsplagg både för den grupp för vilken försörjningsstandarden uttrycks som minimiintehav (15–70 år) och övriga behovskategorier.

Försörjningsstandard	Försvarsmakten	Överdragskläder	Tre första månaderna	Personer i åldern 0–3	4–14	15–70	Äldre än 70	S:a
Alt 1 (= nuvarande norm)	500	10 500	3 800	4 800	22 500	15 800	4 600	62 500
Alt 2	500	9 200	3 800	4 600	20 800	5 800	4 000	48 700
Alt 3	500	7 900	3 800	4 400	19 200	3 200	3 400	42 400

Det framgår av tabellen att minskningen av krisgarderoben har mycket stor effekt på tillförselbehovet för den personkategori som berörs härav, dvs. personer i åldern 15–70 år. Således medger alternativ 1 (= nuvarande planeringsnormer) en tilldelning som motsvarar i genomsnitt ca 2,8 plagg under nästan tre års kris (här bortses från tillförseln under de inledande tre månaderna). I alternativen 2 och 3 sjunker denna siffra till ca 1 resp. ca 0,5 plagg. Alternativ 3 innebär att endast människor med ett på något vis dokumenterat behov kan få tilldelning. I detta alternativ och troligen också i alternativ 2 skulle det således inte bli frågan om någon generell tilldelning.

Fördelningen av tillförseln av tung konfektion som den redovisas i tabellen ovan avspeglar en avvägning mellan olika befolkningsgruppers behov som självfallet kan diskuteras. Således innebär alternativ 1 en betydande "tillförselmässig" prioritering av barn och ungdom (samt äldre personer) men, vilket är viktigt att framhålla, inte en motsvarande prioritering av den egentliga försörjningsstandarden (med den definition av denna som används). I nedskärningsalternativen 2 och 3 accentueras skillnaden i beräknad tillförsel per capita mellan personer i åldern 15–70 år å ena sidan och övriga personkategorier å den andra. Det kan vara tveksamt om så stora skillnader är acceptabla.

Framställningen har hittills behandlat försörjningsstandarden i fråga om vad som benämns tung konfektion. I detta sammanhang motsvarar begreppet tung konfektion huvuddelen av klädsortimentet, dvs. alla kläder utom skjortor, blusar, underkläder och strumpor etc. För dessa senare grupper, här benämnda *lätt konfektion* resp. *strumpor/strumpbyxor* innebär de två nedskärningsalternativen en försörjningsstandard som för flertalet plagg är ca 10 resp. ca 25% lägre än i alternativ 1. För dessa slag av kläder uppkommer inte sådana ransoneringstekniska problem som för plagg ingående i krisgarderoben.

7.3 Krisimport (kristida utrikeshandel)

Mot bakgrund av de förutsättningar som har redovisats i det föregående innebär antaganden om en större kristida utrikeshandel beräkningsmässigt att behovet av inhemsk produktionskapacitet för att tillgodose det beräknade tillförselbehovet minskar. Skälet är att nettokrisimporten alltid förutsätts vara positiv och kvantitativt sett ökar för ökande kristida utrikeshandel. För enkelhetens skull används i det följande enbart termen *krisimport* för den tillgång som den kristida utrikeshandeln utgör i beräkningarna.

De förutsättningar som i beredskapsplaneringen görs om krisimport inverkar på de konkreta beredskapsåtgärdernas omfattning. Det kommer alltid att råda osäkerhet om dessa antaganden kan förverkligas i ett krisläge. Man rör sig därför här med en risk som innebär att den ambition som man satt upp för försörjningen på tekoområdet kanske inte kan realiseras i en krissituation.

Redan de antaganden som i nuvarande planering gäller för krisimporten innebär att denna täcker ca 45% av det totala tillförselbehovet av beklädnadsvaror uttryckt i garnvikt. Krisimporten i de olika förädlingsleden garn, väv och kläder har härvid omräknats till garnvikt och summerats (se underbilaga 3:1:2).

De av arbetsgruppen undersökta alternativen innebär jämfört med nuvarande planeringsnormer sänkt försörjningsstandard och större krisimport. Den andel av krisbehoven som skulle tillgodoses genom krisimport blir därför i dessa fall större än 45%.

7.4 Sammanfattande slutsatser

Arbetsgruppens översyn av planeringsnormerna för försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet har avsett civilbefolkningens försörjningsstandard i en krissituation och omfattningen av den kristida importen.

De minskningsalternativ som har prövats i fråga om *försörjningsstandarden* har främst gällt krisgarderoben. Det redan med nu gällande planeringsnormer låga tillförselbehovet av dessa plagg sjunker i de två redovisade minskningsalternativen till så låga nivåer att någon generell tilldelning knappast blir möjlig. Tilldelning skulle i stället få bli selektiv, vilket tekniskt medför svåra problem. Om man m.a.o. accepterar en låg innehavsstandard för den vuxna befolkningen i slutet av en kris är de befintliga garderobstillgångarna så stora att den generella tilldelningen till denna grupp personer under tre års tid inskränks till en obetydlighet eller till noll.

Här aktualiseras också avvägningsfrågor gentemot övriga prioriterade försörjningsområden. Som nämnts ovan har arbetsgruppen vid jämförelse mellan dessa försörjningsområden inte kunnat dra några slutsatser om över- eller underambition vad gäller nuvarande planeringsnormer på beklädnadsområdet. En särskild studie rörande dessa frågor skulle enligt arbetsgruppen vara önskvärd. Syftet med en sådan studie skulle kunna vara att pröva om det är möjligt att uttrycka planeringsnormerna för de

olika prioriterade försörjningsområdena mer likformigt än vad som nu gäller.

Arbetsgruppen vill avslutningsvis ta upp den principiella frågan om *formen för statsmakternas beslut om planeringsnormer*.

Hittills har riksdagen tagit detaljerad ställning till den kristida försörjningsstandarden för *en del* av civilbefolkningen och därvid enbart för vissa plagg som i och för sig är de "viktigaste" (krisgarderobsplaggen). Den ansvariga myndigheten, ÖEF, bör enligt arbetsgruppen få möjlighet att göra vissa justeringar i fråga om den försörjningsstandard som bör gälla för olika befolkningsgrupper allt eftersom erfarenheter erhålls under planeringen. Det bör enligt arbetsgruppens uppfattning vara till fyllest att riksdagen mer allmänt än hittills tar ställning till vilken ambition som bör gälla för försörjningsstandarden på beklädnadsområdet i en kris men ändock mer preciserat än vad som hittills gjorts på andra områden.

Antaganden om *krisimportens* omfattning handlar i stor utsträckning om vilka risker man är beredd att ta vid dimensioneringen av beredskapsåtgärderna. Enligt arbetsgruppens mening bör det råda överensstämmelse mellan de antaganden som görs i detta avseende för de olika prioriterade försörjningsområdena. Överensstämmelse behöver inte innebära att nedskärningen i förhållande till fredsimporten blir densamma i procent. Det väsentliga är att det finns en övergripande grundsyn i denna fråga som kan appliceras på planeringen inom de olika försörjningsområdena.

Arbetsgruppen anser att det är den gemensamma grundsynen och inte antaganden för enskilda försörjningsområden som statsmakterna bör ta ställning till.

Mot bakgrund härav förordar arbetsgruppen, att en grundsyn i fråga om krisimporten utarbetas.

Underbilaga 3:1:1

Vissa uppgifter om den vuxna befolkningens (15–70 år) innehav av kläder enligt statistiska centralbyråns garderobsenkät våren 1982

Plagg i krisgarderober

Vara	Andel av befolkningen med visst innehav (%)													
	Män							Kvinnor						
	0	1	2	3	4	5	>5	0	1	2	3	4	5	>5
Ytterplagg	0,2	4,8	18,7	25,7	← 50,6 →			0,0	4,4	13,9	24,3	← 57,4 →		
Plagg över midjan	1,5	2,1	5,7	7,9	13,4	15,3	54,4	3,4	3,7	10,8	13,9	18,2	← 50,0 →	
Plagg under midjan	0,8	0,6	1,2	8,2	13,3	21,8	54,3	0,2	0,8	0,0	1,1	4,6	4,6	89,0

Vissa övriga kläder

Vara	Andel av befolkningen med visst innehav (%)												
	Män						Kvinnor						
	1	2	3	4	5–10	>10	1	2	3	4	5	5–10	>10
Skjortor, blusar	2,7	1,7	3,2	3,8	37,9	41,8	1,8	1,1	3,3	8,2	10,5	32,2	42,9
Tröjor, jumprar	2,1	11,8	12,6	13,7	46,9	12,8	1,2	7,3	6,4	7,8	17,8	31,0	28,5
Underkläder för vinterbruk	7,5	18,5	15,2	18,8	31,2	8,9	16,5	23,0	16,4	12,2	13,0	13,9	5,0
Övriga underkläder	0,8	0,8	1,9	4,5	36,7	65,3	0,6	1,2	1,1	1,8	5,0	14,7	75,6
Strumpor, sockor	0,8	0,0	0,0	1,2	4,2	93,8	4,8	4,7	10,8	10,6	10,1	62,1	–

Underbilaga 3:1:2

Tekovaror under en treårig kris. Tillförselbehov, krisimport och minskning av kommersiella lager enligt nu gällande planeringsnormer uttryckta i ton garn

I följande tabell är samtliga behov och tillgångar i olika förädlingsled då det gäller kard-, kam- och bomullsgarn omräknade till garn i ett enhetligt s. k. krisgarnnummer (enhetlig finlek), anpassat till den svenska spinningindustrins produktionsmöjligheter. Angivna kvantiteter uttrycker däremot *inte* vikten för de *enskilda* behovs- och tillförselkategorierna. (T. ex. kan behovet av arbetskläder inte jämföras med behovet av hemtextil.)

Hänsyn har inte tagits till varor som förbrukas redan i fiberform (vadd, non woven etc.).

	Kardgarn	Kamgarn	Bomullsgarn	Ändlöst konstgjort beklädnad	Ändlöst konstgjort tekniskt	Övrigt tekniskt
TILLFÖRSELBEHOV						
Civilbefolkningen						
– 0–14 år	11 100	6 100	7 700	2 000		
– 15–70 år	33 300	7 100	20 400	6 900		
– Äldre än 70 år	5 100	1 100	3 300	1 000		
Arbetskläder			7 000			
Hemtextil	200		1 800			
Sjukvården			4 800	100		
Försvarsmakten	900		1 400			600
Teknisk textil	1 200		1 900		5 900	18 300
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
Krisexport	2 800	400	1 300	800		
Summa	54 600	14 700	49 600	10 800	5 900	18 900
	Summa beklädnad 129 700 och viss teknisk textil					
TILLGÅNGAR						
Krisimport	20 700	11 700	20 200	6 600	1 900	2 300
Minskning av kommersiella lager	2 500	2 300	4 400	1 000		
Summa	23 200	14 000	24 600	7 600	1 900	2 300
	Summa 69 400 varav krisimport 59 200					

Krisimport/tillförselbehov (beklädnad och viss teknisk textil)

$$\frac{59\,200}{129\,700} \rightarrow \approx 46\%$$

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-03

Föredragande: statsrådet Feldt

Anmälan till proposition om åtgärder för tekoindustrin, m.m.

Chefen för industridepartementet har i sitt anförande presenterat regeringens förslag om åtgärder för tekoindustrin, m.m. och utrikeshandelsministern har tagit upp frågan om åtgärder för att förbättra kontrollen av tekoimporten och föreslagit bl.a. en uppstramning av det s.k. hemtagnings-systemet för licensbelagda tekovaror. I anslutning därtill tar jag nu upp behovet av resursförstärkningar för tullverket samt frågan om en administrativ straffavgift vid överträdelser av importregleringarna på tekoområdet.

Årligen kommer ca 165 000 sändningar med tekovaror in i landet. Av dessa är ca 125 000 föremål för s. k. hemtagning, som innebär att importörerna får ta hem varorna efter en anmälan. Det är av väsentlig betydelse att de nya uppgifter om importlicensnummer och om var licensen förvaras som skall lämnas i hemtagningsanmälan vid import av tekovaror ägnas tillräcklig uppmärksamhet och stickprov görs för att kontrollera om de lämnade uppgifterna är korrekta. När uppgifter saknas eller är oriktiga måste varorna transiteras eller läggas upp på tullupplag, vilket kräver ökade arbetsinsatser och ökad godsexpediering. Även den godskontroll som görs genom öppning av kollin och besiktning av tekovarorna måste ökas bl.a. för att det skall kunna fastställas om lämnade uppgifter är riktiga. När tulldeklarationen sedan granskas måste det kontrolleras att de uppgifter som har lämnats i hemtagningsanmälan för godset i fråga är riktiga.

Tullverkets ökade arbetsuppgifter faller på såväl bevakningstjänstemän som på kontorspersonal och handläggare (tulltaxeringsutbildade tjänstemän). De ökade arbetsuppgifterna för den sistnämnda personalkategorin måste – med hänsyn till den långa utbildningstiden för tulltaxeringstjänstemän – tills vidare täckas genom ytterligare prioritering. När det gäller bevakningstjänstemän och kontorspersonal är det däremot nödvändigt att på förhållandevis kort tid åstadkomma en personalförstärkning. Generaltullstyrelsen har räknat med att 15 bevaknings-/ kontorstjänstemän erfordras för att ge stöd åt de föreslagna skärpta reglerna när det gäller import av tekovaror. Jag delar styrelsens uppfattning på denna punkt.

Jag har dock erfarit att generaltullstyrelsen vid utformandet av sitt förslag om en personalförstärkning har utgått från den allmänna kontrollnivå som i dag finns när det gäller godskontrollen. Med hänsyn till den betydelse som jag tillmäter kontrollen av att licenssystemet efterlevs på tekoområdet – särskilt mot bakgrund av utvecklingen under senare tid – finner jag det emellertid angeläget att godskontrollen ytterligare förstärks utöver de åtgärder som blir nödvändiga till följd av de ändrade bestämmelserna.

Jag förordar att tullverket tillförs ett medelstillskott om 3 milj. kr. för budgetåret 1983/84 för importkontrollen av tekovaror.

Överträdelse av införselsförbud är straffbelagda enligt varusmuggningslagen (1960: 418) om gärningen har skett med uppsåt eller av grov oaktsamhet. Om åtal kommer till stånd och den misstänkte fälls för gärningen torde påföljden i regel bli dagsböter.

Generaltullstyrelsen har tidigare föreslagit en komplettering av sanktionssystemet. Förslaget innebär bl. a. att en avgift motsvarande 20 procent av importvärdet skall tas ut i administrativ ordning vid överträdelse av importregleringar. Vid remissbehandlingen biträdde kommerskollegiet förslaget och var inte främmande för att avgiften i vissa fall eller på vissa områden, t.ex. tekoområdet, skulle sättas högre än styrelsen föreslagit. En sådan särskild sanktion ansågs som ett allt mer nödvändigt komplement till straffbestämmelserna i varusmuggningslagen. Detta förhållande skulle kvarstå även efter en ändring av reglerna om hemtagning. Förslaget borde enligt myndigheterna genomföras snarast möjligt.

Generaltullstyrelsens förslag om en ny sanktionsavgift övervägs f. n. inom regeringskansliet. Jag är därför inte beredd att i detta sammanhang föreslå att en sådan avgift införs.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tullverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1983/84 under sjunde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till prop. 1982/83:100 bil. 9 punkt D 3 med 3 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 663 379 000 kr.

Utdrag
ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-03

Föredragande: statsrådet Leijon

Anmälan till proposition om åtgärder för tekoindustrin, m.m.

---

1 Sysselsättningsutvecklingen inom tekoindustrin

Under åren 1977 och 1978 minskade både sysselsättningen och produktionsvolymen kraftigt inom tekoindustrin. Antalet årsanställda minskade under dessa år med 10 000 personer och produktionsvolymen sjönk med 25%. Under år 1981 uppgick antalet anställda till 31 600 personer. Minskningen i sysselsättningen fortsatte även under år 1982 med ca 8%. Sysselsättningen inom branschen uppgår nu till ca 29 000 årsanställda. Enligt statens industriverks (SIND) bedömning kommer antalet årsanställda att fortsätta minska under år 1983 med ca 3%. Beträffande produktionsutvecklingen gör SIND bedömningen att det kommer att ske en viss mindre återhämtning under år 1983 inom textil- och trikåindustrin och att nedgången inom konfektionsindustrin blir mindre än de föregående åren.

Arbetslösheten bland beklädnadsarbetarnas kassamedlemmar har under hela året 1982 legat på en hög nivå. I procent räknat har arbetslösheten pendlat mellan 5,0 och 7,3%. Det totala antalet arbetslösa kassamedlemmar i samtliga industrikassor har under motsvarande period pendlat mellan 3,2 och 4,5%. Den arbetslöshet som har uppmätts under hösten 1982 är den högsta under den senaste femårsperioden. Detta gäller både beklädnadskassan och den totala arbetslösheten inom industrikassorna.

Enligt konjunkturinstitutets konjunkturbarometer i december 1982 var sysselsättningen inom tekoindustrin i stort sett oförändrad under det fjärde kvartalet. Utvecklingen av antalet anställda under första kvartalet 1983 väntas bli negativ. Inom samtliga branscher förväntar man sig att antalet anställda skall minska.

2 Tillfälligt sysselsättningsbidrag för tekoindustrin

Det tillfälliga sysselsättningsbidraget inom textil- och konfektionsindustrin – det s.k. äldrestödet – infördes år 1977.

I prop. 1976/77: 105 (AU 30, rskr 306) föreslog den dåvarande arbetsmarknadsministern att ett tillfälligt sysselsättningsbidrag för tekoindustrin skulle införas. Bidraget skulle inriktas på att hålla tillbaka utslagningen av hela företag, eller delar av företag, med hög andel äldre arbetskraft. Syftet uttrycktes som att i dåvarande konjunkturläge hålla tillbaka den ökning i driftinskränkningarna som annars skulle vara oundviklig. Avsikten var inte att på sikt försöka förhindra de nödvändiga strukturella omställningarna.

Äldrestödet utgår f.n. med 28 kr. per timme för arbetstagare som har fyllt 50 år men inte 65 år och som sysselsätts i tillverkningsarbete. Det sammanlagda bidraget får dock inte överstiga 15 % av det bidragsunderlag som beräknas på företagets totala lönekostnader för anställda som sysselsätts med tillverkningsarbete.

Äldrestödet har medfört en viss stabilisering av tekoindustrin. Takten i sysselsättningsminskningen avtog under år 1979 och utvecklingen av produktionsvolymen blev gynnsammare. Som jag tidigare visat är dock utvecklingen inom branschen fortfarande negativ, samtidigt som en förbättring av den allmänna sysselsättningssituationen inte kan förväntas förrän under våren 1984. Min uppfattning är att äldrestödet f.n. spelar en viktig roll för tekoindustrin och att branschen mot bakgrund härav i god tid bör få besked om förändringar i stödnivån.

Utvecklingen av tekoindustrin till en långsiktigt konkurrenskraftig bransch kan dock, enligt min mening, inte ske utan att avsevärda strukturella förändringar kommer till stånd. Chefen för industridepartementet har tidigare i dag redovisat förslag om kraftigt ökade åtgärder för att effektivisera och stärka branschen. Mot bakgrund av den i höstas genomförda devalveringen som obestriddligt ger branschen fördelar samt de kraftigt ökade offensiva åtgärderna föreslår jag att en nedtrappning av äldrestödet inleds den 1 januari 1984. Detta innebär att äldrestödet bör utgå på samma villkor som gäller för innevarande budgetår under hösten 1983.

Jag angav i budgetpropositionen (prop. 1982/83: 100, bil. 12) att äldrestödet då beräknades uppgå till 290 milj. kr. för budgetåret 1981/82. Enligt senare gjorda beräkningar stannar den totala bidragsnivån på ca 280 milj. kr. Mot den bakgrunden beräknar jag utfallet för äldrestödet för innevarande budgetår till 277 milj. kr. Jag har då tagit hänsyn till att Svenska Rayon inte längre erhåller äldrestöd.

Som jag tidigare nämnt förordar jag att nedtrappningen av äldrestödet inleds den 1 januari 1984. Bidragsbeloppets maximala storlek bör då minskas från att utgöra 15 % av företagets totala lönekostnader för anställda som sysselsätts med tillverkningsarbete till 10 %. Nedtrappningen bör sedan fortsätta på motsvarande sätt så att ifrågavarande procenttal minskas till 8 % budgetåret 1984/85 och 7 % budgetåret 1985/86. Förslaget innebär att det sammanlagda bidragsbeloppet beräknas minska till 247 milj. kr. budgetåret 1983/84, 192 milj. kr. budgetåret 1984/85, och till 166 milj. kr. budgetåret 1985/86.

Vid en sådan relativt snabb neddragning av äldrestödet som jag här har förordat är det enligt min mening angeläget att regeringen följer utvecklingen inom branschen. Utöver de ökade industripolitiska åtgärderna som chefen för industridepartementet tidigare i dag har redogjort för är också självfallet arbetsmarknadsmyndigheterna beredda att, inom ramen för sina resurser, sätta in de åtgärder som krävs för att underlätta de problem som kan uppstå vid nedtrappningen av äldrestödet. Den övervägande delen av de anställda i tekoindustrin är kvinnor. Det är angeläget att sådana åtgärder kan sättas in som kan underlätta för dessa att erhålla nya arbeten. Den särskilda utbildning som jag nu kommer att föreslå är en sådan åtgärd som bör kunna underlätta omställningen.

3 Utbildning inom tekoindustrin

Från både branschorganisationerna inom tekoindustrin och de fackliga organisationerna har framförts önskemål om en utbildning direkt anpassad för tekobranschens behov. Ålderssammansättningen inom branschen är sådan att avgångarna genom pensionering är större än inom industrin i genomsnitt. Dessutom är branschen till viss del högt specialiserad vilket vid nyanställning ofta innebär krav på utbildning på nya moment och/eller maskiner.

Mot den bakgrunden har jag senare för avsikt att föreslå regeringen att arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) ges i uppdrag att planera en särskild utbildning inom arbetsmarknadsutbildningens ram för tekoindustrin. Jag kommer i mitt förslag i stort sett att utgå från de regler och rutiner som gäller för bristyrkesutbildning. Det finns två motiv för bristyrkesutbildning, nämligen dels att förse arbetsmarknaden med yrkesutbildad arbetskraft som behövs inom särskilda bristområden, dels att göra det möjligt för personer som har arbete att förbättra sin ställning på arbetsmarknaden. I bristyrkesutbildning har även den som inte är eller löper risk att bli arbetslös rätt att delta. Detta innebär att den som har stadigvarande arbete kan beviljas bristyrkesutbildning. Mitt förslag avser dock endast personer som nyanställs inom tekoindustrin och som alltså skall erbjudas att genomgå utbildning enligt ovan angivna regler. Vidare innebär mitt förslag att för att genomgå utbildningen skall personen fast anställas hos det aktuella företaget. Under sådan utbildning som anordnas på det aktuella företaget utgår utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) till deltagarna. Enligt de regler som gäller för bristyrkesutbildning skall en läroplan finnas som upprättas av skolöverstyrelsen. Min avsikt är vidare att föreslå regeringen att AMS får i uppdrag att tillsammans med berörda centrala parter se över behovet av nya ramläroplaner för sådan utbildning som jag skisserat ovan. Läroplanerna bör därefter kunna modifieras lokalt. Till dess att ramläroplaner tagits fram får kursstyrelserna besluta om provisoriska läroplaner.

Det är svårt att ange exakt vilken omfattning den föreslagna utbildningen kommer att få. Nettorekryteringen inom tekoindustrin uppgår till ca 2 000 personer/år i genomsnitt. Min bedömning är att den föreslagna utbildningen under nästa budgetår kan utnyttjas vid ca en femtedel av dessa rekryteringar. Jag beräknar alltså att 350 personer kan genomgå utbildningen budgetåret 1983/84. Kostnaden för detta beräknar jag till 10 milj. kr., varav 7 milj. kr. i kurskostnader och 3 milj. kr. i utbildningsbidrag.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har anfört om nedtrappningen av det tillfälliga sysselsättningsbidraget för äldre arbetskraft inom textil- och konfektionsindustrin
2. till *Arbetsmarknadsutbildning* under tionde huvudtiteln för budgetåret 1983/84 utöver i prop. 1982/83: 100 bil. 12 upptagna medel anvisa ytterligare 7 000 000 kr.
3. till *Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag* under tionde huvudtiteln för budgetåret 1983/84 utöver i prop. 1982/83: 100 bil. 12 upptagna medel, anvisa ytterligare 3 000 000 kr.
4. till *Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrierna* under tionde huvudtiteln för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 247 000 000 kr.

1983-02-01

Sammanfattning av synpunkter som framförts i arbetsgruppen för frågor rörande tekoindustrin

Chefen för industridepartementet tillsatte i december 1982 en arbetsgrupp för frågor rörande tekoindustrin. I arbetsgruppen, i vilken har ingått företrädare¹ för de anställda och företagen inom tekoindustrin och för regeringskansliet, har samråd skett som en förberedelse inför arbetet med den proposition om tekoindustrin som regeringen avser att lägga fram i vår. Ordförande i arbetsgruppen har varit statssekreteraren i industridepartementet, Bert Ekström.

Vid genomgången av de olika mål- och åtgärdesområdena på tekoområdet har från företrädarna för de anställda och företagen i huvudsak följande synpunkter framförts beträffande den fortsatta tekopolitiken.

I fråga om försörjningsberedskapsmålen har arbetsgruppen informerats om resultaten av den översyn av normerna för försörjningsberedskapen, som gjorts av den interdepartementala tekoarbetsgruppen. Från företrädarna för de anställda och företagen betonas dessa frågeställningars grundläggande betydelse när det gäller fortsatt stöd till tekoindustrin.

Företrädare för de anställda och företagen anser att för tekopolitiken skall de tidigare fastlagda målen om 1978 års produktionsvolym och om att svensk tekoindustri på sikt skall svara för 30% eller mer av den totala tillförseln av tekovaror gälla. Härvid bör i ett första steg nedgången inom branschen bringas att upphöra. I ett andra steg bör 1978 års produktionsvolym nås.

Industripolitiskt bör målsättningen vara att öka branschens konkurrenskraft genom åtgärder som utvecklar branschen genom att främja företagens effektivitet och marknadsföringsinsatser.

De statliga åtgärderna för tekoindustrin skall läggas fast för minst en treårsperiod. Vidare anser man att en rullande, långsiktig planering bör tillämpas för de statliga åtgärderna.

Företrädare för de anställda anser att stödprofilen bör ändras i riktning mot en ökad andel effektivitetshöjande åtgärder. Beklädnadsarbetarnas förbund och SALF anser att äldrestödet tills vidare bör behållas på oförändrad nivå per timme. Enligt SIF:s uppfattning har äldrestödet flera från industripolitiska utgångspunkter negativa effekter och bör således succes-

¹ I arbetsgruppen har de anställda och företagen företrätt av ombudsman Rune Claesson, ombudsman Leif Hoffstedt, civilekonom Christian Horney, andre förbundssekreterare Christina Högmark, utredningssekreterare Christer Jansson, direktör Hasse Samuelsson och direktör Sven Alveborn.

sivt avskaffas, samtidigt som detta stöd ersätts med kraftfulla effektivitetshöjande åtgärder.

Företrädarna för företagen anser ett generellt stöd – äldrestöd – vara en grundförutsättning för positiva resultat av övriga åtgärder. Äldrestödet bör därför göra helt konkurrensneutralt och räknas upp i takt med inflationen. Mot denna grund anses det dock väsentligt att fortsätta med effektivitetshöjande åtgärder.

Enighet råder om att inom de effektivitetshöjande åtgärderna särskilt prioritera dels åtgärder för att främja företagens marknadsföringsansträngningar, dels åtgärder som främjar införandet av ny teknik. Det första slaget av åtgärder bör avse såväl export- som hemmamarknader, även omfattande ett ökat samarbete med handeln. Det senare slaget av åtgärder bör utgöras av stöd till forskning och utveckling, till att kunskap om ny teknik sprids samt till investeringar.

Enighet råder om att statens industriverk bör få en samordnande funktion gentemot andra myndigheter, varvid särskilt samordningen mellan industriverket och överstyrelsen för ekonomiskt försvar bör observeras.

Vidare är företrädarna för de anställda och företagen eniga om att handelspolitiken bör läggas om så att nuvarande bilaterala begränsningsavtal gentemot lågprisländerna ersätts av globalkvotering av tekoimport med undantag för EG och EFTA. Enighet råder också om att de förslag till effektivare importkontroll av tekovaror som generaltullstyrelsen och kommerskollegium i dagarna lagt fram, bör genomföras, liksom att utredningen om ursprungsmärkning vid gränsen bör påskyndas.

Bland andra frågor som tagits upp kan nämnas frågan om utbildningen inom tekoindustrin, beträffande vilken företrädarna för de anställda och företagen är eniga om att förstärkande åtgärder snabbt behöver vidtas.

För att bryta den nedåtgående trenden bör statens industriverk inom branschprogrammets ram ges ökade möjligheter till insatser för att där så erfordras underlätta ägar- och generationsskiften i företag.

Innehållsförteckning

<i>Propositionens huvudsakliga innehåll</i>	1
<i>Industriministerns anförande om tekopolitiken och de statliga åtgärdernas inriktning och omfattning</i>	3
1 Inledning	3
2 Branschutvecklingen	4
3 Nuvarande statliga åtgärder	5
4 Föredragandens överväganden	6
4.1 Inriktningen av tekopolitiken	6
4.2 Mål och riktmärken för tekopolitiken	7
4.3 De statliga åtgärdernas inriktning och omfattning	8
5 Hemställan	10
6 Beslut	10
<i>Bilaga 1. Industriministerns anförande</i>	11
1 Inledning	11
2 Föredragandens överväganden	13
2.1 Industripolitiska åtgärder	13
2.2 Övriga frågor	16
3 Hemställan	17
4 Anslagsfrågor för budgetåret 1983/84	17
<i>Bilaga 2. Utrikeshandelsministerns anförande</i>	19
<i>Bilaga 3. Försvarsministerns anförande</i>	27
1 Inledning	27
2 Föredragandens överväganden	27
2.1 Nu gällande planeringsnormer	27
2.2 Produktionskapacitet i en kris. Beredskapsläget	29
2.3 Ställningstagande beträffande planeringsnormerna	30
2.4 Åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet	33
2.5 Försörjningsberedskapen på läderskoområdet	34
3 Hemställan	35
4 Anslagsfrågor för budgetåret 1983/84	35
<i>Underbilaga 3:1 Översyn av planeringsnormerna för försörjningsberedskapen på teko-området</i>	37
<i>Bilaga 4. Finansministerns anförande</i>	61
<i>Bilaga 5. Arbetsmarknadsministerns anförande</i>	63
1 Sysselsättningsutvecklingen inom tekoindustrin	63
2 Tillfälligt sysselsättningsbidrag för tekoindustrin	63
3 Utbildning inom tekoindustrin	65
<i>Bilaga 1.1 Sammanfattning av synpunkter som framförts i arbetsgruppen för frågor rörande tekoindustrin</i>	67

